

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΣΤ'

10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1928

ΑΡΙΘ 14-15

Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

«Χριστός ανέστη ἐκ νεκρῶν». Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν γεγονός τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, καὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἔγειναν γινῶσται καὶ οἱ φύλακες τοῦ τάφου τοῦ ταφέντος Χριστοῦ ῥωμαῖοι στρατιῶται, καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου πρὶν ἢ οἰαδήποτε εὐαγγελικὴ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀφήγησις γραφῆ. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἐπάγη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸ δὲ διὰ πάντων τῶν ἔκτοτε διαρρυσάντων αἰῶνων ὑπῆρξε τὸ κέντρον καὶ ὁ πυρὴν τῆς πίστεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Τοῦτο τὸ ὄντως καταπληκτικὸν γεγονός μετέβαλεν ἄρδην τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο εἶνε εὐεξήγητον ὅτι ἐπὶ τῷ προσεγγίζοντι ἑορτασμῷ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἡ προσοχὴ συγκεντρῶνται περισσότερον εἰς τὸ γεγονός, παρὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐνεκα τῆς ὀσημέραι εὐρυνομένης καὶ αὐξανομένης κριτικῆς τῶν Εὐαγγελίων πολλὰ ἐλέγχθησαν μέχρι σήμερον ἰδιαίτατα περὶ τοῦ ἀξιοπίστου ἢ μὴ δύο κυριωτάτων ἐν αὐτοῖς ἀφηγήσεων: τὸ μὲν περὶ τῆς ἐκ Παρθένου γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ περὶ τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ. Διὰ τοὺς κριτικοὺς οἱ περὶ τῶν γεγονότων τούτων συλλογισμοὶ δυνατὸν νὰ θεωροῦνται κεκτημένοι μεγάλῃ σπουδαιότητι: ἀλλὰ διὰ τὴν πίστιν δὲν ἐνδιαφέρουσι τόσον οἱ συλλογισμοί, ὅσον τὰ γεγονότα. Διὰ τὸν χριστιανὸν ἐν γένει ὅ,τι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων πρὸ παντὸς τὸν ἐνδιαφέρει, εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη· ὅ,τι δὲ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς προσοχῆς του κατὰ τὸ Πάσχα, εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη. Δυνατὸν νὰ εἶνε ἐνδιαφέρουσα μίᾳ συζήτησις περὶ τῆς ἀθθεντικότητος τῆς περὶ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως εὐαγγελικῆς ἀφηγήσεως: τὸ σπουδαῖον διὰ τὸν πιστὸν εἶνε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τὴν ἐδέχθη ὀριστικῶς καὶ ὅτι κατὰ τὰ Χριστούγεννα τὴν ὄλην του προσοχὴν συγκεντρώνει εἰς τὸ γεγονός τῆς ἐνσαρκώσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅ,τι δὴποτε κἀν ἐγράφη μέχρι τοῦ νῦν περὶ τοῦ πῶς ἐγένετο ἡ Ἀνάστασις καὶ εἰς τί συνίστατο αὐτή, ἂν δὴλα δὴ ὁ ἐν ᾧ ἐτάφη ὁ Κύριος τάφος εὐρέθη κενός, ἂν ἔχη τινὰ σημασίαν ἢ θέσις τοῦ σουδαρίου καὶ τῶν ὀθωνίων, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ζητήματα ταῦτα διὰ τὸν πιστὸν ὀπισθοχωροῦσι κατὰ τὸ Πάσχα πρὸ τοῦ μεγί-

στου δι' αὐτὸν γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως, ὡς γεγονότος πρωτίστης σπουδαιότητος. Τὸ δὲ γεγονός τοῦτο εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη νικητῆς τοῦ θανάτου, ὅτι δὴλα δὴ ὁ Τάφος ἀπεδείχθη ἀνίσχυρος νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν ἑαυτῷ. Καὶ οὐχὶ οἰαδήποτε περὶ τοῦ τρόπου τῆς Ἀναστάσεως θεωρία, ἀλλ' ἀκριβῶς τοῦτο τὸ κεντρικὸν γεγονός ἦτο τὸ ἐμπνεῦσαν καὶ μεταβαλὼν ριζικῶς εἰς ἥρωας τοὺς τέως δειλοὺς καὶ συνεσταλμένους ἀποστόλους. Διὰ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως οὗτοι ἐφώρμησαν ὡς λαίλαπες κατὰ τῶν ἀκροπόλεων τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἀνεδείχθησαν οἱ πνευματικοὶ καὶ ἠθικοὶ τοῦ κόσμου κατακτηταί.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλ' ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως δὲν ἐνετοπίσθη εἰς μόνους τοὺς μαθητάς, δὲν περιορίσθη εἰς μόνην τὴν ἐποχὴν των. Ἡ Ἀνάστασις ὑπῆρξε πηγὴ δυνάμεως δι' ὅλας τὰς μετέπειτα ἀνθρωπίνους γενεὰς καὶ δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ πρότερον πάντων μετέβαλε ριζικῶς τὴν ὄλην τοῦ ἀνθρώπου ἰδέαν περὶ τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ὁ θάνατος ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε φόβητρον εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ὁ θάνατος δὲν θὰ ἦνε καὶ ἐφεξῆς τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν περιορισμῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἡ εἴσοδος εἰς κόσμον ἐλευθερίας εὐρυτέρας καὶ μείζονος. Τοῦτο σημαίνει-θεύτερον-ὅτι ὑπὸ τῆς Ἀναστάσεως μετεβλήθη ἄρδην καὶ ἡ περὶ τῆς ζωῆς ἰδέα. Ἐὰν ὁ θάνατος ἦτο τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἡ κλιμαξ τῶν ἀξιών θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβληθῆ εἰς συντρίμματα. «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὐριον γὰρ ἀποθνήσκουμεν». Τοῦτο θὰ ἦτο τὸ κοινὸν πάντων ἐμβλημα. Ἐπέκεινα τοῦ τάφου ὑπάρχει μηδὲν πλουτήσωμεν, λοιπὸν, διὰ νὰ προφθάσωμεν νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν ὅλα εἰς τὴν βραχεῖαν αὐτὴν ζωὴν. Πράγματι, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ... εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμεν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμεν».

Ἄλλὰ καὶ ἐν γένει εἰπεῖν, ἡ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως οἰονεὶ ἐνεπότισε τὰ πάντα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ γεγονότος. Ἐκτοτε διὰ τῆς Ἀναστάσεως μίᾳ αὐτὸ τοῦτο ἀπτή πνευματικὴ δύναμις ἐξαπελύθη εἰς τὸν κόσμον, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀνέθορε μίᾳ νέᾳ ὄλως

ζωή. Ὅπως σήμερον εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ χειρίζωμεθα ἀγνώστους τέως εἰς τοὺς προγόνους μας ἀοράτους δυνάμεις τῆς φύσεως, τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀνθρωπότης μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἠσθάνθη καὶ ἔγνω νέαν πνευματικὴν δυνάμιν, νέον ἠθικὸν σφρίγος, νέαν ζωὴν διάχυτον εἰς τὴν καθ' ὅλου ζωὴν τῆς διὰ τῆς κατὰ τοῦ θανάτου νίκης τοῦ ἐνσαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὢν «ἡ ζωή», ἦλθεν «ἵνα ζωὴν ἔχημεν», ἵνα πλουτίσωμεν τὴν ζωὴν μας διὰ τῆς ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως μυστηριώδους δυνάμεως.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Ἀριθ. $\frac{1119}{831}$ Ἐν Ἀθήναις τῆ 27 Μαρτίου 1928

Πρὸς τοὺς Ἐφημερίους

καὶ τὰς Ἐνοριακὰς Ἐπιτροπείας τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτατίης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ὅταν πρὸ ἑκατὸν εἴκοσι ἔτων ἐπυροπολήθη ὁ περικλείων τὸν Πανάγιον Τάφον Ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ, σύσσωμον τὸ εὐσεβὲς Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔσπευσε διὰ συνδρομῶν ν' ἀνοικοδομήσῃ αὐτόν. Παρατηρήθη τότε ὅτι πολλαὶ πτωχαὶ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐπώλησαν καὶ τὰ μαγειρικά των σκευή, μόνον καὶ μόνον ὅπως μὴ ὑστερήσωσιν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ μεγάλου Ναοῦ. Τοιαύτην ἀνέκαθεν τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπέδιδεν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ τὰ λοιπὰ πάνσεπτα Προσκυνήματα τῆς Παλαιστίνης σημασίαν.

Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν εἶναι ἀνάγκη νὰ συντρέξῃ τὸ Ἔθνος εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Σεισμὸς καταστρεπτικὸς τινὰ μὲν τῶν Προσκυνημάτων ἔβλαψεν, ἄλλα δὲ εἰς ἀμορφα μετέβαλεν ἐρείπια. Ὁ δὲ Μακ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν ἐνδοξὸς Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης, ἡ ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ φρουροῦσα τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα, στερεῖται τῶν μέσων τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν, καθ' ὃν χρόνον ἐτεροδόξα μοναχικὰ τάγματα τῆς Δύσεως μέγαν καὶ ἀντιχριστιανικὸν διεξάγουσιν ἀγῶνα πρὸς κατάληψιν τῶν Προσκυνημάτων. Προσφάτως κατὰ τὰς παρελθούσας ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἐντὸς τοῦ Σπηλαίου τῆς Βηθλὲμ διεδροματίσθη αἱματηρὰ σκηνὴ μεταξὺ ἐνὸς ὀρθοδόξου Ἑλλήνου καὶ τεσσάρων λατίνων μοναχῶν, ζητησάντων νὰ καταπατήσωσι τὸ δίκαιον τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ βοηθήσωμεν τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἀδελφότητα τοῦ Παναγίου Τάφου πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἀνοικοδόμησιν τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων. Πρὸς τοῦτο δέ, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὀρίζομεν ὅπως περιαχθῇ

ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς δίσκος κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ἢ τὴν Μ. Παρασκευὴν, καὶ συνιστῶμεν ὅπως αἱ Ἐνοριακαὶ Ἐπιτροπεῖαι ψηφίσωσιν εἰσφορὰν τινα ἀναλόγως τῶν πόρων ἐκάστου ναοῦ καὶ ζητήσωσι τὴν ἔγκρισιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐκ τοῦ ζήλου τῶν ἐφημερίων καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Ἐπιτροπειῶν ἐξαρτᾶται ὅπως ἡ ζητουμένη αὕτη συνδρομὴ τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποβῇ ἀνταξία τῶν ἱερῶν αὐτοῦ δεσμῶν πρὸς τὰ Πανάγια Προσκυνήματα.

Διάπυρος πρὸς Κύριον Εὐχέτης

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

* Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐζήτησε πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἐφημερίων ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, προκειμένου νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἐργασθῇ ὅπως δοθῇ μία περιθάλψις καὶ σύνταξις εἰς τοὺς ἐν βαθυτάτῳ γήρῳ εὐρισκομένους ἐφημερίους ἢ ἐκ νόσου ἀποχωροῦντας τῆς ἐφημερίας των. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς Ἱ. Συνόδου, ἂν τελεσφορήσῃ, εἶνε λίαν ὠφέλιμος καὶ περὶ τούτου καὶ ἡμεῖς ἐπισήμως ἐγράψαμεν πρὸς Αὐτήν, ὑποδεικνύοντες καὶ τὰ μέσα τῆς ἐξευρέσεως τῶν χρημάτων. Δυστυχῶς, ἐν ᾧ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων κλάδων λαμβάνεται ὁπωσοῦν πρόνοια, περὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου οὐδέποτε ἐλήφθη φροντίς καὶ μέριμνα. Οἱ ὑπάλληλοι, ἀποχωροῦντες τῆς ὑπηρεσίας, λαμβάνουν σύνταξιν ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ποσὸν ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Προνοίας· οἱ δὲ ἀτυχεῖς ἐφημέριοι, ἀποχωροῦντες τῆς ὑπηρεσίας ἐκ νόσου ἢ γήρατος, δὲν λαμβάνουν τι ἢ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. Βεβαίως οἱ ἐφημέριοι τῶν πόλεων ζοῦν ὁπωσοῦν καλῶς ἐκ τε τοῦ ἐπιδόματος καὶ τῶν νομίμων τυχηρῶν καί, ἀποχωροῦντες, ἔχουν ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ ἐνορ. ναοῦ· ἀλλ' οἱ ἐφημέριοι οἱ εἰς τὰ χωρία ὑπηρετοῦντες ἔχουν ἐλάχιστα καὶ ἀποχωροῦντες δὲν λαμβάνουν τι. Ἐν τῇ παρούσῃ μου ἔχω ὀλίγους παθόντας ἐφημερίους, οἵτινες δυστυχοῦν καὶ δὲν ἀπολαμβάνουν τι. Ἐσχάτως ἔπαθεν ἡμιπληγίαν ἐφημέριος ὑπηρετήσας τὴν ἐνορίαν ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ πλέον καὶ ὅμως αὕτη ἡ ἐνορ. Ἐπιτροπεῖα δὲν δίδει εἰς αὐτὸν οὔτε ἑκατὸν δραχμὰς μηνιαίως, ὡς ἐνέκρινε συμφώνως τῷ νόμῳ τὸ Μητρικὸν Συμβούλιον.

Τὸ ζήτημα ἄρα τῆς περιθάλψεως τῶν ἐφημερίων κατὰ τὸ γήρας ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας εἶνε σπουδαῖον, σπουδαιότερον καὶ αὐτῆς τῆς μισθοδοσίας. Διὰ τοῦτο

εἶνε ἀξία ἐπαίνου ἢ Ἁγία Σύνοδος, ἥτις ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ἐργασθῆ καὶ νὰ ἐπιτευχθῆ, σὺν Θεῷ, ἡ τοιαύτη περιθάλψις. Σπαράσσεται ἡ ψυχὴ τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου, βλέποντος ἱερὰ γέροντα δυστυχῆ. Καὶ εὐρέθην οὐχὶ ἀπαξ πρὸ τοιούτου θεάματος κατὰ τὴν παροιμίαν μου. Δὲν γνωρίζομεν τὰς σκέψεις τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τίνι τρόπῳ θὰ ἐξεύρη τ' ἀναγκαῖα χρήματα. Ἡμεῖς ὑποδεικνύομεν ἐνταῦθα, πετῶντι καλάμῳ, τινὰ μέσα.

Καθ' ἡμᾶς, πρέπει νὰ ἰδρυνθῆ Εἰδικὸν Ταμεῖον περιθάλψεως τῶν ἀνικάνων ἐφημερίων. Τὸ Ταμεῖον τοῦτο πρέπει νὰ δι. υθύνεται ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Πόροι δὲ αὐτοῦ θὰ εἶνε ἑκατοντάδραχος ἑτησίᾳ συνδρομὴ ἑκάστου ἐφημερίου ἐν ταῖς πόλεσιν, αἵτινες ἔχουν πλέον τῶν 10000 κατοίκων, πεντηκοντάδραχος δὲ παντὸς ἄλλου ἐφημερίου. β) ἑκατοντάδραχος ἐπιχορήγησις παντὸς νέου χειροτονουμένου ἐφημερίου καὶ χιλιόδραχος παντὸς νέου χειροτονουμένου Μητροπολίτου. γ) ἑτησίᾳ πεντακοσιόδραχος παντὸς Μητροπολίτου. δ) παροχὴ ἐκ τῶν Ἱ. Ναῶν ἐχόντων ἄνω τῶν 10000 προϋπολογισμὸν. ε) ἐλαχίστη, τοῦλάχιστον πέντε δραχμῶν, παροχὴ δι' ἕκαστον βάπτισμα, (πλὴν τῶν πτωχῶν) καὶ κηδείαν. ς) δίσκοι δύο ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ μίαν ἄλλην ἐπίσημον ἑορτήν. ζ) πάντα τὰ χρήματα ὅσα ἔχουν οἱ κατὰ τὰς Ἱ. Μητροπόλεις Ἱερατικοὶ Σύνοδοι η) δωρεαὶ κληρικῶν καὶ εὐσεβῶν χριστιανῶν.

Τὸ ποσὸν τοῦτο ἑτησίως θὰ τίθεται εἰς μίαν Τράπεζαν ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐκ τῶν τόκων τῶν χρημάτων, ὅταν θὰ φθάσῃ τὰ πέντε ἑκατομμύρια, θὰ δύναται τὸ Ταμεῖον περιθάλψεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου νὰ παρέχῃ μηνιαίως σύνταξιν ἢ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθνήσκοντος ἀπόρου ἐφημερίου.

Δυστυχῶς δὲν περιμένομεν, τὸ γε νῦν ἔχον, παρὰ τοῦ Κράτους βοήθειαν. Ἀνάγκη ἢ Ἐκκλησία νὰ ἐργασθῆ μὲ τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μεγάλων αὐτῆς σκοπῶν.

† ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
ΠΟΛΥΚΑΡΙΟΣ

Ἡ ΛΑΤΡΕΙΑ ΓΕΝΙΚΩΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗ

1. Ἐννοια τῆς λατρείας.

Ἡ λέξις *λατρεία* εἶχε διπλὴν σημασίαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ἐσήμαινε δηλαδή· 1) τὴν ὑπηρεσίαν ἢ κατὰστασιν μισθωτοῦ ἐργάτου (*servitus*) καὶ 2) τὴν θεραπείαν, ἢ δι' ἐξωτερικῶν τιῶν τύπων ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ θεοῦ. Ἐν τῇ δευτέρῳ ταύτῃ ἐννοίᾳ ἀπαντᾷ ἡ λέξις καὶ παρὰ τοῖς Ὁ' καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ ὅρος *λατρεία* ἔχει διπλὴν ἔννοιαν, εὐρυτέραν καὶ στενοτέραν. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν, *λατρεία* εἶναι ἡ πρακτικὴ ὄψις τῆς θρησκείας γενικῶς· ὑπὸ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν, εἶναι ἡ ἐξάσκησις πράξεων τιῶν, ἀφορωσῶν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ θεοῦ (*cultus*). Εἰς πάντας τοὺς λαοὺς διαπιστοῦμεν τὴν ὑπαρξιν θρησκευτικῶν τιῶν τύπων, ἀσκουμένων εἴτε ὑπὸ μεμονωμένου τινὸς ἀνθρώπου, ἢ καὶ ὑπὸ ομάδος (θυσίαι, προσευχὴ, ἕσματα, πομπαὶ ἢ λιτανεῖαι κλπ.). Ἡ σημασία τῶν πράξεων τούτων δὲν εἶναι μὲν πάντοτε ἡ αὐτῆ, ἀλλὰ δι' αὐτῶν διήκει μία κεντρικὴ ἰδέα· ἡ προσπάθεια δηλαδή πρὸς ἀπόκτησιν ἢ διατήρησιν τῆς θείας χάριτος. Ὁ οὕτω ἐν ἐξαρτήσῃ ἀπὸ τῆς θεότητος διατελῶν ἀνθρώπος χρήζει λατρευτικῶν τιῶν μέσων, ἵνα ἢ ἀσφαλῆς περὶ τῆς θείας βοήθειας. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ἡ ἐκδήλωσις τῶν διαφορῶν θρησκείων ἔχει λατρευτικόν, ἢ τιμητικόν χαρακτῆρα, ὑπάρχει πάντοτε ἡ πρόθεσις τῆς ἀποκτήσεως ἢ ἐξασφαλίσεως τῶν δωρεῶν τῆς θείας χάριτος¹.

2. Μορφαὶ τῆς λατρείας.

Ἡ ἐκδήλωσις τῆς λατρείας δὲν παρουσιάζεται πάντοτε ὑπὸ καθιερωμένην μορφήν, δύναται δὲ νὰ ἐμφανισθῆ καὶ ὑπὸ τύπον ἀπλῆς προσευχῆς. Ἐὰν ὁ ἀνθρώπος, ἔχων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξαρτήσεως, ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν σχέσιν διὰ τῆς προσευχῆς ὑφ' οἰανδήποτε αὐτῆς μορφήν ἢ τύπον (δοξολογία, δέησις, εὐχαριστία), τότε ἐκφορᾶτομεν τὴν τοιαύτην σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ὅρου *ἐσωτερικῆς λατρείας* ἢ *ἐσωτερικῆς θρησκείας*. Ἡ τοιαύτη μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐσωτερικὴ ἐπικοινωνία ἀποτελεῖ τὸν ὑψιστον σκοπὸν πάσης λατρείας.

Ἄλλ' ὁ ἀνθρώπος εἶναι ὑλοπνευματικὸν ὄν καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆ σχέσις προσλαμβάνει αἰσθητὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία, χωρὶς νὰ παραβλάπτῃ τὴν ἐσωτερικὴν, εἶναι ἡ φυσικὴ ἀκολουθία ἢ συνέπεια ταύτης, ἐν ᾗ συγχρόνως διεξίρει καὶ ἐνισχύει τὴν ὑπάρχουσαν ἤδη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐσωτερικὴν πρὸς τὸ θεῖον τάσιν καὶ διάθεσιν, συναποτελοῦσα μετ' αὐτῆς τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἐκδήλωσιν τῆς λατρείας. Μόνον διὰ τῆς συνυπάρξεως ἀμφοτέρων τούτων τῶν ὄψεων τῆς λατρείας δύναται ὁ ἀνθρώπος ἐν τῷ *συνόλω* αὐτοῦ ὡς πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ ἐν ταυτῷ ὄντος νὰ ἐκδηλώσῃ πλήρως τὰ διακατέχοντα αὐτὸν πρὸς τὸν Θεὸν αἰσθήματα.

3. Σκοποὶ τῆς λατρείας.

Ἐν τῇ τελείᾳ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν λατρευτικῶν πράξεων δὲν ἀποβλέπει τὸ πρῶτον ὁ ἀνθρώπος πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἂν καὶ ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι, ὡς εἶπομεν, στενῶς συναφασμένη, σχεδὸν ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς συναισθήσεως τῆς ἐξευμενίσεως αὐτοῦ. Ὡς μετὰ τῆς οὐσίας τοῦ

1. Αἱ πρὸς τὰ ἄνω ὑψωμένοι χεῖρες, μὲ τὰς παλάμας ἐστραμμέναι πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡς παρατηροῦμεν εἰς ἀρχαιοτάτας παραστάσεις προσευχομένων, σημαίνουν τὴν προσδοκίαν ταύτην. Ἐὰν ὁ προσευχόμενος δέηται ὑπὲρ ἄλλου τινός, ἔχει τὰς παλάμας ἐστραμμέναι πρὸς τὰ κάτω.

Θεοῦ εἶναι συνυφασμένη ἢ ἀγαθοποιὸς αὐτοῦ ιδιότης, ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ προσκύνῃς τοῦ Θεοῦ συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν προσδοκίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀγαθῶν. Οὕτω ὁ σκοπὸς τῆς λατρείας εἶναι διττός, ἦτοι τοῦτο μὲν προσκύνῃς καὶ ἐξιλέωσις τοῦ θείου (colere Deum, λατρευτικὸς σκοπός), τοῦτο δὲ δέησις πρὸς ἀπολαυτὴν ἀγαθοῦ τινος. Εἰς τοὺς δύο τούτους κεφαλαίωδεις σκοποὺς τῆς θρησκευτικῆς λατρείας δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι λατρευτικοὶ σκοποί, ὡς π. χ. ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, ὁμολογία, διατήρησις καὶ ἐνίσχυσις τῆς πίστεως κλπ., ἂν καὶ εἶναι ὀρθότερον νὰ θεωρηθῶσι ταῦτα οὐχὶ ὡς σκοποί, ἀλλ' ὡς ἀποτελέσματα καὶ καρποὶ τῆς λατρείας (ἠθικοὶ λατρευτικοὶ σκοποὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ταπεινότερους σκοποὺς τῆς ἀπολαυτῆς ὑλικῶν ἀγαθῶν).

4. Καρποὶ τῆς λατρείας.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ λατρείᾳ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἐπενεργεῖ αὐτὴ ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ δὴ ἐν τῇ ὑπερτάτῃ θρησκείᾳ, τῷ Χριστιανισμῷ, ὡς ἠθικὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ δύναμις. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἠθικότητος, ἐπομένως ἢ μετ' αὐτοῦ σχέσις καὶ ἐπικοινωνία τοῦ πιστοῦ ἐνισχύει καὶ οἰκοδομεῖ αὐτὸν ἠθικῶς. Ἄφ' ἐτέρου ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ συναίσθησις τοῦ μεγέθους τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ ὅπως ἐνωθῆ μετ' αὐτοῦ γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν λατρείαν τὸ συναίσθημα ἐκείνου τῆς θείας μακαριότητος, τὸ ὁποῖον ἦδη ὁ Schleiermacher ἔχαράκτιρον ὡς τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν πάσης λατρείας.

5. Ἐκδηλώσεις τῆς λατρείας.

Ἡ λατρεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν θρησκείων γενικῶς ἐμφανίζεται ὑπὸ διττὴν μορφήν, εἶναι δηλαδὴ ὅτε μὲν ἐνεργός, ἐκδήλωσις ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ οὕτω καλουμένου θρησκευτικοῦ ὀραλισμοῦ, ὅτε δὲ ἀνενεργός. Ἐν τῇ πρώτῃ μορφῇ ἐνεργεῖ κυρίως ὁ ἀνθρώπος ἐπὶ τοῦ θείου, ἢ δὲ πράξις, ἢν οὗτος ἐκτελεῖ, ἔχει ἰσχὺν δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκτελέσεως. Εἰς ὅλας τὰς θρησκείας τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἰς τὰς ἀρχεγόνους θρησκείας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυριαρχεῖ ἡ ἐνεργὸς μορφή τῆς λατρείας τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἔχει ἀπολύτως καὶ ἡ μαγεία. Ἐν τῇ δευτέρῃ μορφῇ ἐνεργεῖ κυρίως ὁ Θεός, ὁ δὲ ἀνθρώπος, ἢ ἡ ὁμάς τῶν ἀνθρώπων δέχεται παθητικῶς τὴν ἐνέργειαν ταύτην¹. Ἐν τῷ Χριστιανισμῷ κυριαρχεῖ μᾶλλον ἢ μορφή αὕτη, καθ' ἣν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, διοχετευομένη διὰ τῶν μυστηρίων, εἶναι ἡ δρῶσα δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστοῦ (παθητικὴ δεκτικότης), ἂν καὶ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν τὰ μυστήρια ἐνεργοῦσιν ἐξ ἔργου εἰργασμένου (ex opere operato), ἐν δὲ τῷ προτεσταντισμῷ προέχει μᾶλλον ὁ παθητικὸς τῆς λατρείας χαρακτῆρ. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἢ Ἐκκλησία διὰ τῶν μυστηρίων προκαλεῖ τὴν θείαν χάριν, ἥτις ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ Σταυροῦ, ἐνεργεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστοῦ τοῦ ἀξίως αὐτῶν μετέχοντος. Οὕτω ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ συνδύζονται ἀμφοτέρω οἱ χαρακτῆ-

ρες τῆς λατρείας. Ὡς τοιαύτη ἢ χριστιανικὴ λατρεία ἀντιτίθεται πρὸς τὰς πο'υθείστικὰς λατρείας καὶ πρὸς τὴν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, αἵτινες εἶναι λατρεῖαι μόνον ἐνεργοῦ ἢ δραστηκῆς μορφῆς, καθ' ἣν ἢ λατρευτικὴ πράξις καὶ τὸ ἔργον τοῦ νόμου ἔχουσιν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀπόλυτον ἀξίαν. Διὰ τοῦ Παύλου παρουσιάσθη ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐμφανεστέρως, ὡς ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἐθελουθησκείας τῆς λογικῆς λατρείας².

6. Κοινωνικὸς χαρακτῆρ τῆς λατρείας.

Ἐν τῶν σπουδαιότερων ἴσως χαρακτηριστικῶν τῆς λατρείας πάντων τῶν λαῶν εἶναι ἡ κοινωνικότης, ὁ δημόσιος αὐτῆς χαρακτῆρ καὶ δὴ ἐν ταῖς κατωτέροις θρησκείαις. Ὁ ἀνθρώπος τείνει νὰ ἐκδηλώσῃ ὅ,τι αἰσθάνεται, νὰ λέγῃ ὅ,τι διανοεῖται τοῦτο δύναται νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ πῶς ἡ θρησκεία ὡς ἐκδήλωσις ἐν τῇ λατρείᾳ προσέλαβε κοινωνικὸν χαρακτῆρα, καταστάσα εἰδὸς τι κοινωνικοῦ θεσμοῦ. Ὡς τοιαύτη ὅμως εἶχεν ἀνάγκην ὀυθμιστοῦ τινος, ὅσας θὰ καθίερουν ἐνιαῖον καὶ ὁμοίμορφον τύπον, παραμεριζομένων τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅπανα προσέδιδον εἰς τὴν λατρείαν οἰκογενειακὸν ἢ πατριαρχικὸν χαρακτῆρα. Ἀνάλογόν τι συνέβη καὶ ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐνιαία μορφή τῆς λατρείας, ἐν ἐκάστῃ δὲ ἐπὶ μέρος Ἐκκλησία ὁ ἐπίσκοπος εἶχε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὀυθμίῃ τὰ τῆς λατρείας κατ' ἰδίαν βούλησιν, ἂν καὶ ὁ πυρὴν αὐτῆς, ἀναγόμενος εἰς τὸν Σωτήρα καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πανταχοῦ ὁμοίμορφος. Σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος, μορφοῦται, ἢ λειτουργία ὡς ἐνιαῖος τόπος λατρείας.

Δ. ΜΩΡΑ·Ι·ΤΗΣ

2. Κολοσ. β' 23, Ρωμ. ιβ' 1.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ

Ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης οὐ μόνον πολλά, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτατα ἔγραψεν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ περιέχει ἐρμηνείας εἰς τὴν Ἁγ. Γραφῆν λίαν ὠφελίμου. Κυρίως δὲ αἱ ἐρμηνευτικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι εἶναι κατὰ τοῦτο ὠφέλιμοι, καθόσον δὲν φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς αὐστηρᾶς ἐρμηνείας, ἀλλ' ἔχουσι χαρακτῆρα ἐποικοδομητικόν. Εἶναι ὁμιλίαι, ἐν αἷς, διάφορα ἠθικὰ ζητήματα ἀναπτύσσει. Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ταύταις τρία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα περὶ ἃ πᾶσα ἢ ἠθικὴ διδασκαλία τοῦ θείου Χρυσορρήμονος, στρέφεται. **Χριστός, Παῦλος, πένητες.** Ἀλλὰ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐνοῦνται εἰς ἓν, καθόσον ὁ μὲν Παῦλος εἶναι, κατ' αὐτόν, στόμα τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ πένητες ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον αὐτὸς ὁ Χριστὸς παρουσιαζόμενος ὑπὸ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν. Ἄρα **Χριστός** Ἰδοὺ τὸ κέντρον τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Καὶ εἰς πᾶσαν μὲν ὁμιλίαν μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος χειρίζεται τὸν λόγον ὁ θεὸς Πατὴρ, ἀπαράμιλλος ὅμως δέικνυται ἐν οἷς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπολογεῖται. Ἐκεῖ διακρίνει τις τὸν ἔσχατον τοῦ

1. Adolf Deismann, «Paulus», ἐκδ 1925, σελ. 93-94.

Χριστιανισμού συνήγορον. Ἐπειδὴ δὲ κέντρον καὶ βάσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασις, ἧς ἄνευ «κενὸν τὸ κήρυγμα, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν» (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 14—15) ὡς ἔλεγεν ὁ οὐρανοβάμων, διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ἀποδείξεσι περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως ὑπέροχος δείκνυται ὁ Χρυσόστομος.

Α΄

Προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (εἰς τὸ Α΄ Κορ. α΄, 18—31, Migne 61,35—46) παρατάσσει σειρὰν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν πᾶσα ἀμφιβολία φυγαδεύεται καὶ ἡ λογικὴ ἐπισφραγίζει τὸ γεγονός τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Δὲν ἀνατρέχει βεβαίως εἰς ἀμέσους ἀποδείξεις διαπιστούσας τὸ θαῦμα τοῦτο τῶν θαυμάτων ἐξ ὧν ἡ ἀνθρωπότης μέχρι σήμερον εἶδεν ἢ ἤκουσεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπερόχων ἀποτελεσμάτων, αἵνα ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἧς μὴ γενομένης δὲν θὰ ἐπετελοῦντο, πείθει πάντα ἀπροκατάληπτον ὅτι ὄντως ἀνέστη ὁ Χριστός. Ἐπομένως καὶ τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, κηρυττόντων μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων τῶν Χριστὸν οὐ μόνον σταυρωθέντα, ἀλλὰ καὶ ἀναστάντα, ἦτο θεῖον. «Ὅτι γὰρ θεῖον τὸ κήρυγμα καὶ ἐντεῦθεν δῆλον. Πόθεν ἐπῆλθεν ἀνθρώποις δώδεκα καὶ ἰδιώταις, πράγμασιν ἐπιχειρῆσαι τοσοῦτοις, ἐν λίμναις, ἐν ποταμοῖς, ἐν ἐρημίαις διατρίβουσι, οὐδέποτε εἰς πόλιν ταχέως, οὐδὲ εἰς ἀγορὰν ἐκβεβηκόσι, πόθεν ἐπῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν παρατάξασθαι; Πόθεν οἱ δειλοὶ μαθηταί, οἱ ἅμα τῇ συλλήψει τοῦ ἑαυτῶν διδασκάλου τραπέντες εἰς φυγὴν καὶ κρυβέντες, τινὲς δὲ καὶ ἀρηθθέντες αὐτὸν ἐκ φόβου, πόθεν οἱ ζῶντες τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰουδαϊκὴν ὁρμὴν οὐκ ἐνεγκόντες, τελευτήσαντος καὶ ταφέντος, καὶ μὴ ἀναστάντος, ὡς φατέ, μηδὲ διαλεχθέντος αὐτοῖς, μηδὲ θάρσος ἐνθέντος, πρὸς τοσαύτην παρετάσσοντο οἰκουμένην;»

Ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός, εὐλογον καὶ λογικὸν θὰ ἦτο νὰ σκεφθῶσιν οἱ Ἀπόστολοι ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν θὰ ἐσκέπτετο ἐὰν ἦτο εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων. «Ἐαυτὸν οὐκ ἴσχυσε σῶσαι καὶ ἡμᾶς προστήσεται; Ἐαυτῷ οὐκ ἤμυνε ζῶν καὶ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξει τελευτηκῶς; Αὐτὸς ζῶν οὐδὲ ἐν ἔθνος ὑπέταξε, καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκουμένην ὄλην πείσομεν, τὸ ἐκείνου λέγοντες ὄνομα;» Καὶ ἐπάγεται ὁ θεῖος πατήρ, ὅτι οὐχὶ μόνον νὰ ποιήσωσιν οἱ Ἀπόστολοι ὅσα ἐποίησαν δὲν θὰ ἠδύναντο, ἀλλ' οὐδὲ νὰ θέσωσιν αὐτὰ ἐν νῶ «εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα (τὸν Ἰ. Χριστὸν) καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μεγίστην ἔλαβον ἀπόδειξιν». Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἂν πάντας εἶχον φίλους, εὐθέως θὰ μετέβαλλον εἰς ἐχθροὺς «παλαιὰ ἔθη κινούντες καὶ πατρῷα ἔθη (ἔθνη) μεταίροντες», κατὰ μείζονα δὲ λόγον τώρα τὸ ἐγχείρημα αὐτῶν θὰ ἦτο δύσκολον καθόσον «πάντας πολεμίους ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς ἄλλοτριους». Καὶ ποίους ἐχθροὺς — ἐρωτᾷ — θέλετε νὰ ἀπαριθμήσω πρώτων; Τοὺς Ἰουδαίους; «Ἄλλ' ἄφατον εἶχον πρὸς αὐτοὺς (τοὺς Ἀποστόλους) μῖσος ἐκ τῶν πρὸς τὸν διδάσκα-

σκalon γεγεννημένων». Τοὺς Ἕλληνας; «ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων ἀπεστράφησαν», ἐπειδὴ οὐδένα ἠνείχοντο καινοτομοῦντα περὶ τὰ θεῖα. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἀναφέρει τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πρωταγόρα, Διαγόρου τοῦ Μιλησίου, Θεοδώρου τοῦ ἐπικαλουμένου ἀθέου καὶ τοῦ Σωκράτους, οἵτινες τολμήσαντες ἀκροθιγῶς περὶ θρησκείας νὰ ὁμιλήσωσιν, ὑπέστησαν ἐξορίας καὶ θανάτους. Ὅθεν «πῶς οὐ θαυμάζεις καὶ ἐκπλήττη τὸν ἄλιεα ὄρων ἐπὶ τὴν οἰκουμένην τοσαῦτα ἐργασάμενον καὶ κατορθώσαντα ἅπερ ἐσπούδασε, καὶ περιγενομένον καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἀπάντων;» Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τοὺς ἀγραμμάτους ἄλιεις, οἵτινες οὐ μόνον καθήρουν τοὺς λατρευομένους θεοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰσήγον ἀντι τούτων τὸν σταυρωμένον; Τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ μὴ προσελκύσῃ οὐδὲ τοὺς θέλοντας.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον ὁ ἱερός Χρυσόστομος προβάλλει ἐρώτημα: Πόθεν ἐπῆλθεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τοιαῦτα ἰδέαι, ὅτι δηλ. θὰ κρατήσωσι τῆς οἰκουμένης; Ποίους πρότερον εἶχον ἴδη νὰ κατορθώσουν παρόμοια, ὥστε νὰ ἀποδυθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς ἓνα τόσον μέγαν ἀγῶνα; Οὐδένα. «Ἄλλ' ὅμως — ἀπαντᾷ — ἐπῆλθεν καὶ κατέλυσαν ταῦτα . . . οὐ κινδύνους λογίζόμενοι, οὐ θανάτους, οὐ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, οὐ τὴν ὀλιγότητα τὴν ἑαυτῶν, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιουμένων, οὐ τὴν ἐξουσίαν, οὐ τὴν δυναστείαν, οὐ τὴν σοφίαν τῶν πολεμούντων. Εἶχον γὰρ τούτων ἀπάντων μείζονα συμμαχίαν, τὴν τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος δύναμιν». Διὰ τοῦτο οὐδόλως θαυμαστὸν ἐὰν ἐνίκησαν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ παραταχθῶσιν εἰς μάχην, «ἀλλ' ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ἀναστρεφόμενοι διωλίσθαινον αὐτῶν τὰς βλάβας καὶ περιεγένοντο καὶ ἐνίκων νίκην λαμπράν».

Ταῦτα πάντα πρὸς Ἕλληνας κυρίως, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ἰουδαίους ἀπευθυνόμενος ὁ θεῖος πατήρ ἔλεγε, περιστρέφον τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ τὴν ἀπόδειξιν δύο πινῶν: 1) «Πῶς οἱ ἀσθενεῖς τοὺς ἰσχυροὺς ἐνίκησαν» καὶ 2) «Πόθεν αὐτοῖς (τοῖς Ἀποστόλοις) ἐπῆλθε, τοιούτοις οὔσι τοιαῦτα δουλεύσασθαι, εἰ μὴ θείας ἀπέλανον συμμαχίας», καὶ ἐπάγεται συμμαχικῶς ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας ὀήτωρ, ὅτι «οὐκ ἦν δυνατόν κατὰ ἀνθρωπίνην ἀκολουθίαν περιγενέσθαι τῶν φιλοσόφων (καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης) τοὺς ἄλιεας, ἀλλ' ὅμως γέγονε δυνατόν ὅθεν δῆλον ὅτι χάριτι γέγονε. Οὐκ ἦν δυνατόν οὐδὲ ἐννοῆσαι, αὐτοὺς τοσαῦτα κατορθώματα, καὶ οὐ μόνον ἐνενοήσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος ἤγαγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας».

Καὶ μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα, ἃς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἐξέτασιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ μεγάλου δι-

1. Ἐκῆρυττον οἱ Ἀπόστολοι ὡς Θεὸν ἀνθρώπον ἀναρτηθέντα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅπερ ἱκανὸν ἦν «οὐ μόνον τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐφέλεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους διακρούσασθαι». Ἐθεντο ἐμπροσθεν τὸν τοῦ Κυρίου σταυρὸν «ὅστις οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σημεῖον εἶναι, κατὰ λογισμὸν ἐξεταζόμενον, ἀλλὰ σημεῖον ἀναίρεσις. Οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμει ἀπόδειξις, ἀλλὰ καὶ αὐθεντίας ἔλεγχος. Οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίας ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίας ὑπόληψις». (Migne 61, 33).

δασκάλου και ῥήτορος, δι' ὧν ἡ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀποδείκνυται *ἀνάστασις*.

Β'.

«Πόθεν αὐτοῖς (τοῖς Ἀποστόλοις) ἐπῆλθε προσδοκῆσαι τῆς οἰκουμένης περιγενέσθαι εἰ μὴ εἶδον τὸν Χριστὸν *ἀναστάντα*»

Θὰ ἠδύνατό τις ὅμως νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπλουστάτα, ὅτι οἱ μαθηταὶ κατελήφθησαν ὑπὸ ματίας. Ἀλλὰ προλαμβάνων ὁ θεὸς πατὴρ φέρεי ὁ ἴδιος τὴν ἐνστασιν ταύτην λέγων «μὴ γὰρ ἐξεστήκεσαν, ὥστε τοιοῦτό τι λογίσασθαι ἀπλῶς καὶ εἰκῆ;» Τὸ τοιοῦτο ὅμως «ὑπερβάλλει πᾶσαν ματίαν: τὸ προσδοκῆσαι ἄνευ θείας χάριτος τοσούτου περιγενέσθαι πράγματα» διότι γεννᾶται εὐλόγως ἡ ἀπορία «πῶς αὐτὸ κατώρθωσαν μαινόμενοι καὶ ἐξεσηκότες;», καθόσον πάντες γνωρίζομεν ὅτι «οὐδεὶς μαινόμενος πείθεται». «Εἰ δὲ κατώρθωσαν, ὥσπερ οὖν καὶ κατώρθωσαν, ἄρα «πάντων ἦσαν σοφώτεροι», «ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πράγματα ἔδειξε».—Ἀποκλείεται λοιπὸν ἡ ὑπόθεσις τῆς ματίας καὶ παραφροσύνης τῶν ἀποστόλων, καὶ κατ' ἀνάγκην πρόπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτοι ἐσωφρόνουν. Τούτου ὅμως γενομένου δεκτοῦ, ἕτερον προβάλλει ἐρώτημα: «πῶς, ἄνευ τοῦ λαβεῖν ἐνέχυρα ἀξιοπίστα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἀνωθεν ἀπολαύσαι ὁμοψῆς, ὑπέμενον πρὸς τοσούτους ἐξελεθεῖν πολέμους, καὶ γῆς καὶ θαλάττης κατατολμῆσαι, καὶ πρὸς μεταβολὴν τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἐθνῶν, τῶν ἐν χρόνῳ τοσούτῳ, ἄνθρωποι δώδεκα ἀποδύσασθαι καὶ στήναι γενναίως ὄντως;»

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ προξενῇ τόσην κατάπληξιν εἰς ἡμᾶς ὅσην τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων. Τί, λοιπὸν, οὗτοι ἐκήρυττον; Τί ὑπέσχεοντο εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Μήπως ἄραγε διὰ τῶν ὑποσχέσεων των παρέπειθον αὐτούς; Τίποτε ἐξ ὅλων τούτων, καθόσον «ἐφ' οὐρανὸν καλοῦντες καὶ τὰς ἀνω διατριβάς» κάθε ἄλλο παρὰ νὰ πείσωσιν ἦτο δυνατόν. Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει «πόθεν προσεδόκων πείθειν τοὺς ἀκούοντας;» Ἡ ἀπάντησις ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο εὐκόλος, ἐὰν οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν «ἐν δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ παιδεύσει τραφέντες», μολοντοί «οὐδὲ οὕτως πρὸς τοσοῦτον ὄγκον πραγμάτων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐπαρθῆναι», κατὰ μέγιστα δὲ λόγον τῶρα, ὁπότε «οἱ μὲν πρὸς λίμνας, οἱ δὲ περὶ δέσματα ἠσχόληντο, οἱ δὲ περὶ τελωνίαν». Τὰ ἐπαγγέλματα ὅμως καὶ αἱ ἀσχολίαι αὐταὶ οὐδόλως δύνανται νὰ καταστήσωσι τινα ἱκανὸν πρὸς φιλοσοφίαν «καὶ πρὸς τὸ πείσαι μεγάλα φαντάζεσθαι», καὶ μάλιστα ὅταν τις στερῆται προηγουμένων παραδειγμάτων. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι οὐ μόνον δὲν εἶχον παρόμοια παραδείγματα, ἀτινα θὰ ἐπειθον αὐτοὺς ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθωσι νικηταί, ἀλλ' ὅλως τῶναντίον, εἶχον παραδείγματα πείθοντα αὐτοὺς «ὅτι οὐ περιέσονται». Τοιαῦτα δὲ παραδείγματα δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσωσι μεταξὺ τῶν ξένων, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν συμφυλετῶν των, ἱκανὰ νὰ ἀποτρέψουν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐπιχειρήματος εἰς ὃ ἔμελλον νὰ ἀποδυνθώσιν. Καὶ ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀλλὰ σύγχρονα. «Οὐχὶ δὲ (ἀπλῶς) μετὰ δώδεκα ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ πλήθους πολλοῦ». Ποῖα δὲ τὰ τοιαῦτα διὰ τοὺς Ἀποστόλους παραδείγματα; Ὁ Θεοδᾶς καὶ ὁ Ἰούδας,

οἵτινες «συστήματα» ἔχοντες μεγάλα ἀνθρώπων, μετὰ τῶν μαθητῶν ἀπόλονται». Ἦτο λοιπὸν ἀρκετὸς ὁ ἐκ τούτων φόβος ὥστε νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ μὴ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ κήρυγμα «εἰ μὴ σφόδρα ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἄνευ θείας δυνάμεως ἀμήχανον περιγενέσθαι».

Ἀλλ' ἂν ὑποθέσωμεν «ὅτι καὶ ἠλιπζον κρατῆσαι» ἐρωτᾶται: «τί προσεδόκων κερδαίνειν ἐκ τοῦ προσάγειν ἅπαντας τῷ μὴ ἀναστάντι;» Εἶναι ὅμως γνωστότατον ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν προσεδόκων κέρδος, ἀλλὰ καὶ κινδύνους ὑφίσταντο καθημερινῶς οἱ Ἀπόστολοι κηρύττοντες τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Μάλιστα δὲ ἐξέθετον ἑαυτοὺς εἰς καθημερινούς θανάτους;

Ἐὰν τῶρα ἡμεῖς, πιστεύοντες εἰς τὸν Ἰ. Χριστὸν καὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ δωρεῶν ἀπολαύοντες, δυσκόλως θὰ ἐδεχόμεθα νὰ ὑποκινδυνεύσωμεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, «πῶς ἂν ἐκεῖνοι μάτην τοσαῦτα ὑπέμεναν;» Πιθανόν, ζῶντος τοῦ Χριστοῦ, νὰ εἶχον προθυμίαν τινά, ἐμπνεόμενοι ὑπ' ἐκεῖνου ἀλλ' «ἀποθανόντος, ἔσβησαν ἂν αὐτήν». Τοῦτο δὲ εἶναι ψυχολογικώτατον, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτοὺς, ἐξέλιπε πλέον. Θὰ συνέβηαι δὲ καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ στρατεύματα, ἅτινα «τοῦ μὲν στρατηγοῦ καὶ βασιλέως ζῶντος, κἂν ἀσθενῇ ἢ, συγκροτεῖται, ἀπελθόντων δὲ ἐκεῖνων, κἂν ἰσχυρὰ ἦ, διαλύεται». Διὰ δὲ τοὺς Ἀποστόλους θὰ συνέτρεχε καὶ ἕτερος λόγος ἵνα χάσωσι τὴν πρὸς Χριστὸν ἀγάπην καὶ προθυμίαν, ἐπειδὴ «ἔδοξεν ἂν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέστη, ἀπατεῶν εἶναι τις καὶ εἴρων». Οὐδὲν λοιπὸν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πείσῃ τοὺς Ἀποστόλους νὰ ἐξέλθωσιν ἐπὶ τὸ κήρυγμα «εἰ μὴ εἶδον αὐτὸν (τὸν Ἰ. Χριστὸν) ἀναστάντα», μᾶλλον δὲ, ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστὸς θὰ εἶχον λόγους οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποτραπῶσιν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου ἀγῶνος. Διὰ τί; Διότι ὁ Ἰ. Χριστὸς πολλὰς ὑποσχέσεις εἶχε δώσει εἰς τοὺς μαθητάς του: «εἶπεν αὐτοῖς ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι, καὶ περὶ βασιλείας ἐπηγγέλιτο. Εἶπεν ὅτι κρατήσουσι τῆς οἰκουμένης πνεῦμα λαβόντες ἅγιον καὶ μυσία πρὸς τοῦτους ἕτερα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα φύσιν». Ἐὰν λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι, ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ διδασκαλὸς των, ἐπέειθοντο εἰς τοὺς λόγους του, «τελευτήσαντος οὐκ ἂν ἐπέισθησαν εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα». Δὲν θὰ ἔπρεπε δὲ νὰ ἔχη τις καὶ μεγάλην σοφίαν διὰ τὴν ἐννοήσῃ διὰ τί οἱ Ἀπόστολοι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν εἰς τοὺς λόγους του μὴ ἀναστάντος Χριστοῦ. Θὰ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι «μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ἀναστήσομαι καὶ οὐκ ἀνέστη» πνεῦμα ὑπέσχετο δώσειν καὶ οὐκ ἔπεμψε πῶς οὖν ὑπὲρ τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύσωμεν, τῶν παρόντων ἐληλεγεμένων;»

Ἀλλ' ἂν ἀφήσωμεν ὅλα αὐτὰ κατὰ μέρος καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔλαβον ὑπ' ὄψιν των καὶ ἐπεδόθησαν μὲ ἀκατάσχετον ὁρμὴν εἰς τὸ κήρυγμα. Ἐτερον ὅμως προβάλλει ἐρώτημα: «τίνος ἕνεκεν μὴ ἀναστάντος ἐκήρυττον ὅτι ἀνέστη;» Ἡ προχειροτέρα ἀπάντησις θὰ ἦτο ἴσως «ἐπειδὴ ἐφίλου αὐτὸν» ἀλλ' ἡ ἀναίρεσις τῆς

είναι εύκολωτάτη: «καὶ μὴν μισεῖν (αὐτοὶ) εἰκὸς ἦν, ἀπατήσαντα καὶ προδεδωκότα καὶ ὅτι μυριάς αὐτοῦς ἐλπῖσιν ἐπάρας, καὶ οἰκίας καὶ γονέων καὶ πάντων ἀποστήσας καὶ ὀλόκληρον ἔθνος ἐκπολεμήσας αὐτῶν τὸ Ἰουδαίων, προέδωκεν ὕστερον». Καὶ θὰ συνεχώρουν μὲν ὁπωςδήποτε οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον ἐάν, ὑποσχεθεὶς πράγματα δυνατά, δὲν προσέφθασε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του· τώρα ὅμως θὰ ἦτο παντελῶς ἀσυγχώρητος, καθόσον «ἔδει τάληθές εἰπεῖν καὶ μὴ τὸν οὐρανὸν ἐπαγγεῖλαισθαι, ἄνθρωπον ὄντα θνητόν».

Τί θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ πράξωσιν οἱ Ἀπόστολοι ἐάν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός; Ἀπλούστατα: «κηρύττειν τὴν ἀπάτην καὶ λέγειν αὐτὸν εἴρωνα καὶ γόητα». Τοιοῦτοτρόπως δὲ «καὶ τὸν κινδύνων ἀπηλλάγησαν ἂν καὶ τὸν πόλεμον ἔλυσαν». Καὶ οὐ μόνον ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος καὶ διωγμὸς θὰ κατέπαυεν, ἀλλὰ καὶ τιμῶν θὰ ἤξιούντο. Διότι, ἐάν εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες ἐφύλασσαν τὸν τάφον, ἔδωκαν οἱ Ἰουδαῖοι χρήματα, τ. ἔ. ἤμειψαν αὐτοὺς διὰ νὰ εἴπωσιν ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ οἱ μαθηταί, κατὰ μείζονα λόγον, ἐάν οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ παρουσαίζοντο καὶ ἔλεγον «ἐκλέψαμεν καὶ οὐκ ἀνέστη, ποίας ἂν οὐκ ἀπήλαυσαν τιμῆς;» Ὡστε θὰ ἐτιμῶντο καὶ στεφάνων θὰ ἤξιούντο οἱ Ἀπόστολοι, ἐάν οὕτω ἔπραττον. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον «τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ κινδυνεύειν ἀντικατηλλάξαντο τούτων» ἐάν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός;

Ἐάν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἦσαν παρεσκευασμένοι καὶ συγκεκριημένοι διὰ τὸ κήρυγμα, οὐδέποτε θὰ ἐξήρχοντο νὰ κηρύξωσιν ὅτι ἀνέστη, ἀλλ' ἀπεστράφησαν εἰς αὐτόν». Διατί; Διότι πάντες γνωρίζομεν «ὅτι οὐδὲ τὰ ὄνόματα βουλόμεθα τῶν τὰ τοιαῦτα ἀπατώντων ἡμᾶς ἀκούειν».

Ἔστω ὅμως, ὅτι ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ μὴ λαβόντες οἱ μαθηταὶ ὑπ' ὄψιν τῶν οὐδὲν ἐξ ὧν εἴπομεν, ἐκήρυττον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀλλὰ «τίνος ἔνεκεν ἐκήρυττον αὐτοῦ τὸ ὄνομα;» μήπως μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτύχωσι καὶ «ὅτι κρατήσουσι δι' αὐτοῦ;» Ἀλλὰ τοῦναντίον ἔπρεπε νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι, «εἰ καὶ ἔμελλον κρατήσῃν, ἀπώλοντο ἀπατεῶνας ὄνομα φέροντες εἰς μέσον». Ἴσως ὅμως ἐξ ἐντροπῆς, ἐπειδὴ ἤθελον «συσκιάσαι τὰ πρότερα», διὰ τοῦτο ἐκήρυττον. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο «ἔδει σιγήσαι», καθόσον διὰ τοῦ κηρύγματος ἐπετείνετο ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος καὶ μᾶλλον ἄξιον γέλωτος καθίσταντο.

Ἐξεταστέον Ἄλλ' καὶ ἕτερον ζήτημα:

«Πόθεν οὖν αὐτοῖς ἐπῆλθεν ἀναπλάσαι τοιαῦτα;» Τίς ἢ πηγὴ οὐ μόνον τοῦ θάρρους, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῶν ὑψηλῶν διδαγμάτων; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρότερον «οὐκ ὄντος φόβου, πολλὰ ἐπελανθάνοντο, καὶ τινα οὐδὲ ἐνόουν», πολὺ δὲ περισσότερον τώρα «τοσοῦτου κινδύνου καταλαβόντος, πῶς οὐκ ἂν αὐτῶν ἅπαντα ἀπέπη;» Πῶς δηλ. νὰ μὴ δεχθῶμεν, ὅτι κυριολεκτικῶς περιῆλθον εἰς σύγχυσιν οἱ μαθηταί, καὶ μάλιστα ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι πρότερον καὶ ὁ πρὸς τὸν διδάσκαλον πόθος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔσβυνε «τῷ φόβῳ τῶν ἐσομένων.....,

ὅτε τοὺς μακροὺς ἀπέτεινε λόγους, τὰ δεινὰ διηγούμενος;» Ἐάν λοιπὸν οἱ μαθηταὶ «προσδοκῶντες αὐτὸν ἀποθανεῖσθαι καὶ ἀναστήσεσθαι» τόσον ἦσαν πεφοβισμένοι καὶ λυπημένοι «ὥστε τῷ δέει παγέντες ἐναπέμειναν ἀχανεῖς», «ἀναστάντα αὐτὸν μὴ ἰδόντες πῶς οὐκ ἂν ἀπήγοντο καὶ εἰς αὐτὴν ἂν ἐσπούδασαν καταδύνααι τὴν γῆν καὶ τῇ ἀθυμίᾳ τῆς ἀπάτης καὶ δέει τῶν ἐσομένων πολιορκούμενοι;» Ὅτι δὲ τοῦτο ἦτο φυσικόν, δῆλον γίνεται καὶ ἐκ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου, ὅστις, «ἐπειδὴ ἤκουσε κινδύνων», «οὐδὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἤθελεν ἀπελθεῖν μετ' αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ), ἀλλ' ἔλεγε, ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ, βαρυνόμενος (τ. ἔ. ἀθυμῶν) ἐπειδὴ προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι». Ἀφοῦ δὲ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ὄντων ἐπὶ τὸ αὐτό, χωρὶς νὰ πραγματοποιηθῶσιν ἀκόμη τὰ λυπηρά, ἀλλ' ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀκούσματι αὐτῶν προὔτιμησεν ὁ μαθητὴς τὸν θάνατον τῆς ζωῆς, «εἰ οὐκ ἂν ἤλιπσε τότε παθεῖν», ὁπότε καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο πλέον ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ διεσκορπισμένοι τῆδε κακείσε;

Ἐάν ἐξήρχοντο οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὸ κήρυγμα χωρὶς νὰ ἴδωσι τὸν Χριστὸν ἀναστάντα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦτο θὰ ἦτο «ἀπόδειξις ἀναισχυντίας» καὶ καταγέλαστον.

Διότι «τὸ μὲν πάθος ἢ οἰκουμένη πᾶσα ἤδει· καὶ γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ ἐκρέματο τοῦ ἰκρίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, καὶ ἐν μητροπόλει (τῇ Ἱερουσαλήμ), καὶ ἐν ἑορτῇ μεγίστῃ, καὶ ἐν ἡ μάλιστᾳ οὐκ ἐνῆν τινα ἀπολειφθῆναι. Τὴν δὲ ἀνάστασιν οὐδεὶς εἶδε τῶν ἔξωθεν», ὅπερ μέγιστον ἐμπόδιον ἦτο διὰ τοὺς Ἀποστόλους. Καθόσον «ὅτι μὲν ἐτάφη, πάντες διεθρόυλουν», καὶ οὐ μόνον ὅτι ἐτάφη, ἀλλὰ «καὶ ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα αὐτοῦ οἱ μαθηταί» οἱ στρατιῶται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπανταχοῦ τοῦτο διετυμπάνιζον. Ἐνῶ «ὅτι ἀνέστη, τῶν ἔξωθεν οὐδεὶς εἶδεν». Τοῦ Χριστοῦ δὲ μὴ ἀναστάντος, «πόθεν προσεδόκησαν πείθειν τὴν οἰκουμένην;»

Καθ' ἡμᾶς τὸ πρῶγμα εἶναι εὐεξήγητον, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐπετέλουν θαύματα, ἐλκύοντα πρὸς τὴν πίστιν καὶ τοὺς μὴ βουλομένους. Ὅθεν τὰ θαύματα ἦσαν τεκμήριον τῆς θεότητος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ἀλλ' οἱ ἀντιλέγοντες ἀπορρίπτουν τὰ θαύματα. Οὐ μόνον τώρα, ἀλλὰ καὶ τότε, παρ' ὅλα τὰ θαύματα ἅπανα συνέβησαν, οἱ Ἰουδαῖοι ἔπεισαν τοὺς στρατιώτας «τὰ ἐναντία μαρτυρῆσαι». Καὶ ἐρωτᾶται τώρα: «πόθεν προσεδόκων οἱ μαθηταὶ χωρὶς θαυμάτων κηρύττειν καί, μὴδὲ ὀβολὸν κεκτημένοι, πείθειν γῆν καὶ θάλασσαν περὶ τῆς ἀναστάσεως;»

Ἴσως ἀντιπαρατηρήσῃ τις, ὅτι ταῦτα πάντα ἔπραττον οἱ Ἀπόστολοι «δόξης ἐρῶντες». Ἡ ἐνστασις ὅμως αὕτη εὐκόλως ἀναιρεῖται, ἐάν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἕκαστος τῶν Ἀποστόλων «δόξης ἐρῶν» νὰ κηρύττῃ ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι, «οὐχὶ τῷ ἀπελθόντι». Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπίστευον οὕτως οἱ ἄνθρωποι, ἀπαιτῶν νὰ ἀντίειπῃ ἄλλος. «Καὶ περὶ τίνας μᾶλλον ἀκούοντες ἐπίστευον;» Περὶ ἐκείνου, ὅστις συνελήφθη καὶ κατεδικάσθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, ἢ περὶ

ἐκείνων, οἵτινες διέφυγον τὴν ἰουδαϊκὴν σύλληψιν καὶ ἐκήρυττον ἐλευθέρως ἐκτὸς κινδύνου ἕξω καὶ μακρὰν τῆς Ἰουδαίας;

Ἔτι ὅμως τὰ πράγματα δὲν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἐνστάσεως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἐνῶ θὰ ἔπρεπεν οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξέλθωσι τῆς Ἰουδαίας καὶ κηρύξωσι τὸν Χριστὸν περὶ τοῦ ὁποίου ἠγγόνουν οἱ ἄνθρωποι (οἱ ἐκτὸς δηλ. τῆς Ἰουδαίας), τοῦναντίον προϋτίμησαν νὰ μείνωσιν ἐντὸς τῆς Ἰουδαίας καὶ νὰ κηρύττωσιν ἐνώπιον ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε θὰ ἐπίστευον εἰς αὐτούς, ἐὰν μὴ ἀνίστατο ὁ Χριστός, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: «εἰ μὴ σημεία ἐποίουν (οἱ μαθηταὶ) πῶς ἔπειθον;» Ἐὰν μὲν ἐποίουν θαύματα οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἔπειθον αὐτοὺς διὰ τῶν θαυμάτων, ἄρα Θεοῦ «δύναμις ἦν τὸ γενόμενον». Ἐὰν ὅμως ἀντίπερ τις, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπετέλουν θαύματα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «πολὺ θυμιαστώτερον ἦν τὸ συμβάν». Περιπίπτωμεν δηλ. εἰς μεγαλύτερον θαῦμα...

Ἡ μήπως τάχα «δόξης ἐρῶντες» οἱ Ἀπόστολοι, ὡς προείπομεν, καὶ ἐξελεθόντες ἐπὶ τὸ κήρυγμα, ἠγγόνουν τὴν ἐκ μέρους τῶν ἑαυτῶν συμφυλετῶν τύχην, ἥτις ἀνέμενε αὐτούς! Ἐγνώριζον οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὸν λιθασμὸν τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν σφαγὴν πολλῶν προφητῶν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἡλιοῦ, μετὰ τὰ τόσα θαύματα καὶ τὰς τόσας εὐεργεσίας πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, καὶ ἦσαν ἱκανὰ ταῦτα πάντα νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τῶν, καὶ διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν, «ἀπάντων ἦσαν ἐκείνων (τῶν προφητῶν) εὐτελέστεροι», ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ ἐκήρυττον ἐκεῖνα «δι' ἃ καὶ τὸν διδάσκαλον ἐσταύρωσαν».

Καὶ τὸν μὲν Χριστὸν, πιθανὸν νὰ μὴ ἐμίσησαν πολὺ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπειδὴ «ἕως ἐνόμιζον ἑαυτῶ δόξαν κτῶμενον, ταῦτα ποιεῖν» τοὺς δὲ (μαθητάς) καὶ μειζρόνως ἂν ἐμίσησαν ἅτε ὑπὲρ ἑτέρου πολεμοῦντας αὐτοῖς».

Ἄς ἐξετάσωμεν δὲ καὶ ἕτερον σπουδαιότατον ζήτημα: μήπως ἄρα γε οἱ Ἀπόστολοι εἶχον βοηθοῦντας τοὺς ρωμαϊκοὺς νόμους ὑπὲρ ἑαυτῶν; Οὐχί, διότι «ἀπὸ τούτων ἐνεποδίζοντο μᾶλλον». Καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἐπειδὴ «τοῦ νομισθέντος εἶναι τυράννου (τοῦ Ἰ. Χρ.) καὶ μαθηταὶ ἦσαν καὶ τὰ ἐκεῖνου κρατύνειν ἐβούλοντο». Ὡστε οὐ μόνον ἀποκλείεται ἢ ἐκ μέρους τοῦ Ρωμ. κράτους βοήθεια, ἀλλ' ὅπως τοῦναντίον, ἢ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας παρακώλυσις τὰ μέγιστα ἔβλαπτεν αὐτοὺς εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῶν. Δὲν ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν ἕτερόν τι, εἰμὴ ὅτι τὸ τοῦ κηρύγματος περιεχόμενον πολλὴν ἐνεῖχε τὴν πειθῶν. Ποία δὲ αὕτη; «ὅτι ἐσταυρώθη; ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἐτέχθη Ἰουδαίας πτωχῆς, Ἰουδαίῳ τέκτονι μεμνηστευμένης; ὅτι ἐξ Ἐθνους ἦν τῇ οἰκουμένῃ ἀπεχθανομένου;» Ἀλλὰ ταῦτα πάντα οὐχὶ μόνον νὰ πείσωσι καὶ προσελκύσωσι τοὺς ἀκούοντας δὲν ἦσαν κατάλληλα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκρούσωσιν αὐτοὺς ἠδύναντο, καὶ μάλιστα «παρὰ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ τοῦ ἀλιέως λεγόμενα».

Καὶ κατόπιν ὅλων τούτων ἔξακολουθεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος νὰ προβάλλῃ τὸ ἐρώτημα: «πόθεν

οὖν ταῦτα ἐνενόησαν οἱ μαθηταί...εἰ γε μὴ ἀνέστη ὁ Χριστός;» Ἡ ἀπάντησις εἶναι φανερά «καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις», ὅτι «εἰ μὴ δαφιλοῦς καὶ μεγάλης ἀπήλαυσαν χάριτος. καὶ ἐνέχυρα τῆς ἀναστάσεως ἔλαβον» οὐ μόνον δὲν θὰ ἐπεχείρουν ὅσα ἐπεχείρησαν οἱ μαθηταί, «ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι ταῦτα ἠδύναντο». Ἐὰν παρ' ὅλα τὰ κωλύματα, ἅπανα ὑπῆρχον καὶ τὸ νὰ σκεφθοῦν μόνον ταῦτα οἱ Ἀπόστολοι, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ φέρωσιν εἰς πέρας, «καὶ ἐβουλεύσαντο καὶ εἰς ἔργον ἐξήγαγον, καὶ μείζονα πάσης ἐλπίδος ἐποίησαν», φανερόν, «ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυναμει, ἀλλὰ θείᾳ χάριτι πάντα εἰργάζοντο», ἢ δὲ χάρις αὕτη ἀπέρρεεν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὃν καὶ εἶδον ἀναστάντα.

Πορίσματα.

Ἀναπτύξαντες ὅσον ἠδυνάμεθα τὰ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιχειρήματα τοῦ θείου Χρυσοσρήμονος, ἐκ τούτων πορίζομεθα τὰ ἑξῆς.

Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε εἶπομεν τίθεται σαφῶς πλέον τὸ δίλημμα: Ἡ ἀνέστη, ἢ δὲν ἀνέστη ὁ Ἰ. Χριστός. Ἐὰν δεχθῆ τις, ὅτι ἀνέστη, ἔχει καλῶς· καὶ ἡμεῖς συμφωνοῦμεν καὶ μεθ' ἡμῶν ὀλοκληρὸς ἢ χορεία ἐκείνων, οἵτινες ἠθέλησαν εἰλικρινῶς καὶ ἀμερολήπτως νὰ ὑποβάλωσιν ὑπὸ πᾶσαν δυνατὴν ἔρευναν τὸ γεγονός τῆς τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀναστάσεως. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ἑτέρα μερίς, ἐκείνων δηλ. οἵτινες διατείνονται, ὅτι ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰ. Χριστοῦ δὲν εἶναι γεγονός. Ἐὰν ὅμως δὲν δεχθῶμεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ἢ μᾶλλον τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς ἀναστάσεως, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς πληθὺν ἐρωτημάτων, ἀναφυομένων ἐκ τῆς παραδοχῆς τῆς δευτέρας ἐπόψεως, ἕκαστον τῶν ὁποίων περικλείει καὶ ἐν ἰδιαιτέρον, ἐκπληκτικώτερον θαῦμα.

1) Πῶς θὰ ἐξηγηθῆ τὸ θάρος τῶν δειλῶν καὶ τρεμόντων ἐκ τοῦ φόβου Ἀποστόλων;

2) Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συλλάβωσιν οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ κατώρθουν νὰ κρατήσωσι τῆς οἰκουμένης;

3) Ἀποκλείεται τὸ ἐνδεχόμενον τῆς παραφροσύνης τῶν, διότι «οὐδεὶς μαινόμενος πείθεται». Τὰ δὲ ἀποτελέσματα δεικνύουσι, ὅτι ἐσωφρόνουν.

4) Σωφρονοῦντες οἱ Ἀπόστολοι μήπως διέθετον μέσα ἱκανὰ νὰ προσελκύσωσι τοὺς ἀνθρώπους; οἶον: σοφίαν, δητορείαν, χρήματα, καταγωγὴν εὐγενῆ κ.λ.π.; Οὐχί. Διότι ἦσαν ἄνθρωποι ταπεινοὶ καὶ ἀγράμματοι καὶ πάμπτωχοι.

5) Ἀλλὰ καὶ ἂν διέθετον ἱκανὰ μέσα, πρὸς τί θὰ ἐκήρυττον, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστός χωρὶς νὰ ἔχη ἀναστή; Ποῖον τὸ ἐκ τούτων κέρδος; Οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ καθημερινοὶ θάνατοι; Οὐχί· ἀλλὰ 1) ἕως ἐπειδὴ τὸν ἡγάπων. Φυσικὸν ὅμως ἦτο νὰ μισήσωσι τὸν Χριστὸν διότι ἠπάτησεν αὐτούς. 2) ἕως διότι ἠλπίζον, ὅτι θὰ ἐπικρατήσωσι διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦναντίον ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν, ὅτι δηλ. φέροντες εἰς μέσον ὄνομα ἀπατεῶνος θὰ ἠστώχουν καὶ θὰ κατεστρέφοντο. 3) ἕως «δόξης ἐρῶντες». Θὰ ἔπρεπεν ὅμως ἕκαστος νὰ κηρύττῃ ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι καὶ οὐχὶ ἐπὶ ὀνόματι ἄλλοτρίῳ καὶ

ἀπελθόντος. Ἐξ ἄλλου ἐγνώριζον καλῶς οἱ μαθηταί, ποία τύχη ἀέμενεν αὐτοὺς ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων.

4) Ἰσως ἐξ ἐντροπῆς «συσκιᾶσαι βουλόμενοι τὰ πρότερον» ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο «ἔδει σιγήσαι».

6) Πόθεν ἡ διδασκαλία τῶν ἰσοστόλων, ἀνθρώπων ἀγραμμάτων καὶ πεφοβισμένων; Ἐὰν καὶ ἐπιχειρήματα καὶ ἰκανότητα ἔχων ἄνθρωπος χάνει αὐτὰ ἐκ τοῦ φόβου, διατί νὰ μὴ δεχθῶμεν τοῦτο καὶ διὰ τοὺς Ἀποστόλους, οἵτινες μάλιστα ἦσαν *ιδιώται*;

7) Πῶς θὰ ἐπειθον τὴν οἰκουμένην ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς χωρὶς νὰ ἔχει ἀναστῆ, ἀφοῦ τὸ μὲν πάθος καὶ τὴν ταφήν πάντες ἐγνώριζον, τὴν *ἀνάστασιν* δὲ «οὐδεὶς τῶν ἕξωθεν εἶδεν»;

8) Ἄλλ' ἐποιοῦν θαύματα; Ἴδου λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις τῆς Ἀναστάσεως. Ἐὰν ἐποιοῦν θαύματα οἱ Ἀπόστολοι, ἀνέστη ὁ Χριστὸς. Ἐὰν δὲ ἐποιοῦν, ἀποβάνει ἔτι θαυμαστότερον τὸ ὅτι ἄνευ θαυμάτων ἐπεκράτουν¹.

9) Μήπως εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τοὺς ρωμαϊκοὺς νόμους; Ἄλλ' ἀπ' ἐναντίας οἱ νόμοι οὗτοι ἦσαν δι' αὐτοὺς μᾶλλον πρόσκομμα.

10) Μήπως ὑπισχυοῦντο πράγματα ἐλκυστικὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄλλὰ ποίαν ἔλξιν διὰ τὸν τότε φιλοῦλον καὶ ἔκλυτον κόσμον ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ κήρυγμα καλοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὰ πνευματικά;

11) Μήπως, τέλος, τὸ κήρυγμά των εἶχε πειθῶ; Ἀλλοίμονον! Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων ἦτο κήρυγμα περὶ Χριστοῦ ἐσταυρωμένου, ὁ ὁποῖος ἀπετέλει «Ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, Ἑλλῆσι δὲ μωρίαν», διότι ὁ σταυρὸς δι' ὅλον τὸν τότε Ἰουδαϊκὸν καὶ ἔθνικὸν κόσμον οὐ μόνον δὲν ἦτο «σημεῖον», ἀλλὰ καί, ἀπ' ἐναντίας, «σημεῖον ἀναίρεσις», κατὰ τὸν Χρυσορρήμονα Ἰωάννην «οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμεως ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀσθενείας ἔλεγχος» οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίαις ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρίας ὑπόληψις».

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθέντα ἐπιχειρήματα τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μόνον κακῆς πίστεως καὶ πεπωρωμένος τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐξακολουθῇ ἀπιστῶν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς ἀπαράδεκτον δῆθεν θαῦμα, τῆς ἀρνήσεώς του ἀποτελούσης τερατεῖαν πολλῶ ἐκπληκτικωτέραν τῆς ὑπερφυσικότητος τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱερομόναχος Σταυρονικητιανός

1. «Εἰ γὰρ οὐκ ἐγένετο σημεῖα, τότε πῶς ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι, τρέμοντες καὶ δεδεμένοι, καὶ κοινοὶ γενόμενοι τῆς οἰκουμένης ἐχθροί, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν προσκειμένοι καὶ οὐδὲν οἰκῶθεν ἔχοντες ἐπαγωγόν. οὐ λόγον, οὐ περιφάνειαν, οὐ πλοῦτον, οὐ πόλιν, οὐκ ἔθνος, οὐ γένος, οὐκ ἐπιτήδευμα, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιοῦτων οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐναντία, ἰδιωτεῖαν, εὐτέλειαν, πένιαν, μῖσος, ἀπέχθειαν, καὶ πρὸς δῆμους ὀλοκλήρους ἰστάμενοι καὶ τοιαῦτα καταγγέλλοντες, ἐπειθον;» (Ligue 61, 50).

Η ΟΥΝΙΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ παρ. ἔτους ἐγνώσθη εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις ρωσικοὺς ὀρθοδόξους κύκλους, ὅτι ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτεύουσῃ ὑπάρχει ναὸς κατολικὸς ρωσικὸς, οὗ εἶχον προσφάτως τελεσθῆ τὰ ἐγκαίνια. Τινὲς τῶν ἀκουσάντων τὴν εἶδησιν σπεύσαντες εἶδον, ὅτι ἡ λειτουργία ἐτελεῖτο ἐν τῷ ἐν λόγῳ ναῷ ἀπαράλλακτα κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ τυπικὸν τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ναῶν. Ὑπῆρξαν οἱ βεβαιώσαντες ὅτι οὐδὲν τὸ μὴ ὀρθόδοξον ἐν τῷ ναῷ τοῦτο εἶχον παρατηρήσει. Ἄλλοι ὁμως σκεπτικώτεροι διέγνωσαν νέαν μέθοδον ὠρισμένης ὁμάδος τοῦ κατολικοῦ κλήρου πρὸς προπαγανδισμόν τοῦ παπισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ δύσει ὀρθοδόξων ρώσων προσφύγων.

Αἱ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον τελετουργικὴν ὁμοιότητες, αἵτινες εἶχον παρατηρηθῆ ἐν τῇ ἐν τῷ καινοφανεῖ ναῷ λειτουργίᾳ ἦσαν μεταξὺ ἄλλων αὗται: ὅτι ἐν γένει ἡ λειτουργία ἐτελεῖτο ἀπαράλλακτως ὡς καὶ ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις ρωσικοῖς ναοῖς. Ἡ λειτουργία (τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) ἐτελεῖτο ἐν γλώσσῃ σλαβωνικῇ ἔψαλλε χορὸς ρωσικὸς λίαν ἐπιτυχῶς· τὰ ἄμφια ἦσαν ὀρθόδοξα—ρωσικά· ἐγένετο χρῆσις προσφορῶν ὡς παρὰ τοῖς ρώσοις· τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ψάλλεται ἄνευ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ»· εἰς τοὺς λαϊκοὺς μεταδίδεται καὶ ὁ ἅγιος οἶνος· ὁ ἅγιασμός των τιμίων δώρων γίνεται κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐκδοχὴν, ἦτοι κατὰ τὴν ἐπίκλησιν «καὶ πόλησον... μεταβαλὼν τῷ πνευματί σου τῷ ἁγίῳ». Καὶ τὸ κατ' ἔξοχον πονηρόν: οἱ ρῶσοι κατόλικοι διατηροῦν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον καὶ συνεορτάζουν τὸ Πάσχα καὶ τὰς κινητὰς εορτὰς μετὰ τῶν ὀρθοδόξων κτλ. Ἡ μόνη διαφορὰ ἐσημειώθη ἐν τῇ μνημονεύσει τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα: «τοῦ δεσπότου οἰκουμενικοῦ ἀρχιερέως Πίου Πάπα Ρώμης, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Παρισίων κῆρ Αουδοβίκου». Σημειοῦται ὑπὸ τῶν παραστάντων κατὰ τὰς λειτουργίας ταύτας, ὅτι αἱ φράσεις αὗται, ἐκφερόμεναι μετὰ προφανοῦς σπουδῆς, δῆλ. κατὰ ταχυπρόφερον τρόπον, δὲν καθίστανται ἀμέσως ἀντιληπτὰ εἰς τοὺς ἐκ τῶν παρισταμένων ἀπροσέκτους καὶ ἀνυπόπτους. «Εἶνε ἔτοιμοι—ἐπιλέγουσιν οἱ τὰ: ἐντεῦθεν ἐντυπώσεις των διατυποῦντες ὀρθόδοξοι ρῶσοι—εἶνε ἔτοιμοι (οἱ κατόλικοι) νὰ μᾶς τὰ παραχωρήσουν ὅλα, εἰς πάντα νὰ ὑποχωρήσουν ἐν μόνον ἀπαιτοῦν: νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὸν πάπαν. Χίλια ἔτη συζητοῦμεν μετ' αὐτῶν περὶ τῶν χωριζουσῶν ἄμφοτέρους δογματικῶν καὶ λειτουργικῶν διαφορῶν καὶ χρησιμοποιοῦν σωρείας ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῶν ἰσχυρισμῶν των. Χίλια ἔτη ἐπιμένουν εἰς τὴν ἰδικὴν των ἔποψιν καὶ μᾶς ἐλέγχουν ὅτι δῆθεν διεστρέψαμεν τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ὁμως σήμερον αἱ διαφοραὶ αὗται φαίνεται ἔχουσαι τὴν σπουδαιότητά των μᾶς τὰς χαρίζουν προθύμως, κρεμάμενοι ἀπὸ μίαν μόνον προσφιλεῖ ἔμμονον ἰδέαν: τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ Πάπα.

Ἄλλ' ἐὰν τοιαύτη περὶ τῶν λειτουργικῶν—καὶ δογματικῶν—ὁμοιοτήτων τυγχάνει μία ἐπιπολαία ἐντύπωσις, μᾶλλον ἐπισταμένη ὁμως προσοχὴ δια-

κρίνει άμέσως τὰς διαφορὰς. Καὶ οἱ παρατυχόντες λέγουσιν, ὅτι αὐτοὶ εἶναι κατάδηλοι καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς προφορᾶς τοῦ ἱερέως, καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰς διαφορὰς φράσεις τῆς λειτουργίας κινήσεις του, καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ θυμιᾶν καὶ τῆς κρατήσεως καὶ ἐκφορᾶς τοῦ κηρίου-μανουαλίου, ἐν γένει δὲ εἰς τὴν καθ' ὅλου ἐκτέλεσιν εἶνε καταφανῆς ἡ ἀδεξιότης, τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ τεχνητόν. Οἱ «πιστοὶ» τῶν οὐνιτῶν δὲν προσφέρουν σημεῖα ὀνομάτων πρὸς μνημόνευσιν, οὐδεὶς δ' οὐδ' ἅπαξ προσήλθε πρὸς τὰς εἰκόνας πρὸς ἀσπασμόν, οὐδεὶς ἦναψε κηρίον, καίτοι ὑπάρχουν ἐστημένα μανουάλια παρὰ τὰς εἰκόνας, ὡς καὶ παγκάριον μετὰ κηρίων, τὰ ὁποῖα ὅμως μένουν ἀχρησιμοποίητα. Ἐσημειώθη ἐπ' ἴσης ὅτι ἡ μεγίστη πλειονότης τοῦ ἐκκλησιασματος ἀποτελεῖται ἐκ γάλλων, καίτοι οὐχὶ δι' αὐτοὺς βεβαίως ἀνηγέρθη ὁ ναὸς οὗτος. Ὅσοι τῶν γάλλων φοιτῶσιν εἰς τὸν ναόν, μεταβαίνουν ἐλκόμενοι ὑπὸ τῆς δι' αὐτοὺς πρωτοτύπου τῆς ἱερουργίας, τῆς θαυμαστῆς ὄντως ψαλμωδίας καὶ τῆς πρωτοφανοῦς δι' αὐτοῦ ἐσωτερικῆς διακοσμῆσεως ὀρθοδόξου ναοῦ.

Οἱ διὰ μακρῶν ἐκθέτοντες τὰς ἐκ τῆς νέας ταύτης τελετουργικο-δογματικῆς μεθόδου τοῦ κατολικισμοῦ ἐντυπώσεις τῶν ἐπάγονται ὅτι δὲν πιστεύουν ὅτι αὐτὴ θὰ τελεσφορήσῃ. Ἡ μᾶλλον, — προσθέτουν, — θὰ ἐπιτύχῃ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἡτοι, διὰ τῆς μεθόδου ταύτης θὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς τοὺς ἰδιόκους τῶν κατολικῶν τὸ θαυμάσιον κάλλος καὶ τοὺς μεγάλους πνευματικὸς θησαυροὺς τῆς Ὀρθοδόξιας· θὰ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ τὴν σπουδάσῃ εὐρύτερον καὶ βαθύτερον· θὰ γεννηθῇ οὕτω παρ' αὐτοῖς ὁ πρὸς αὐτὴν σεβασμὸς, οὕτω δὲ θὰ παρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ ἧς ἀδιαλείπτως προσεύχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀποδοκιμαζομένης καὶ ἀποσκορακίζομένης τῆς ἀνοήτου ἐκείνης ὑποτάξεως τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης, τὴν ὁποῖαν ἐξακολουθοῦν δυστυχῶς ἀκόμη νὰ ὀνειρεύωνται μερικοὶ κατόλικοι.

Ἄλλ' ἀνεξαργήτως τοῦ τελεσφόρου ἢ ἀτελεσφορήτου τῆς ἀναξίας ἐντίμων καὶ σεβομένων ἑαυτοὺς ἀνθρώπων προσηλυτιστικῆς ταύτης μεθόδου τῆς ἀπάτης καὶ δολιότητος, ἐγείρεται ἐν σπουδαῖον ζήτημα οὐσίας, ζήτημα πίστεως ἢ ὑποκρισίας. Δὲν ἐνδιαφέρει ποῖον εἶνε τὸ ἐκκλησίασμα τῶν οὐνιτικῶν ναῶν τοῦ εἴδους τοῦ ἐν Παρισίοις, περὶ οὗ νῦν ἐνταῦθα ὁ λόγος. Εἴτε ἀπλῶς κατόλικοι τὸ ἀποτελοῦν, εἴτε συγκείται πράγματι ἐξ ὀρθοδόξων διψώντων μετὰ στασιν εἰς τὸν παπισμόν, τὸ σπουδαῖον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ὅτι ὁ τελὼν τὴν ἱερουργίαν εἶνε κατόλικος ἱερεὺς, ἦτοι ἱερεὺς δογματικῶς ἀνήκων εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Πιθανὸν βεβαίως οὐτοὺς νὰ φρονῇ ὅτι αἱ μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τελετουργικαὶ διαφοραὶ δὲν ἔχουν καὶ πολλὴν σημασίαν καὶ δύνανται νὰ ὑφίστανται τροποποιήσεις καὶ μεταβολάς. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν δογματικῶν διαφορῶν τὸ πρῶμα εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον. Τὸ περιβόητον «filioque» δὲν εἶνε ἰδίωμα τελετουργικόν, ἀλλὰ δόγμα τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸ μυστή-

ριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀμετάβλητον. Ὑπὲρ τοῦ «filioque» ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἔχει ἀπέραντον ἀπολογητικὴν φιλολογίαν ἐναντίον τῆς περὶ καινοτομίας δογματικῆς μομφῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ «filioque» ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐθεωρήθη ὡς ἐν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐνώσεως αὐτῶν κωλυμάτων. Τί δικαίωμα λοιπὸν κέκτηται ὁ λατίνος ἱερεὺς νὰ ἐξαορῇ αὐτὸ ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως τοῦ ἀναγινωσκόμενου κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας μυσταγωγίας ἐν τῷ ναῷ τῷ οὐνιτικῷ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νέου τύπου; Ἄλλ' ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ τελεῖται τι ἀπερίως σκανδαλωδέστερον. Τὰ τίμα δῶρα, ὡς γνωστὸν, καθ-αγιαζόνται καὶ ἡ μεταβλή αὐτῶν συντελεῖται κατὰ τὴν δόξαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἦτοι κατὰ τὴν «ἐπίκλησιν» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «καὶ ποιήσον . . . μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ». παρὰ τὴν δόξαν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, δογματικίζουσης τὴν μεταβολὴν κατὰ τὴν ἐκφώνησιν «λάβετε, φάγε ε . . .» καὶ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες . . .». Τόμοι δλόκληροι ἐγράφθησαν καὶ περὶ τῆς δογματικῆς ταύτης διαφορᾶς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ ὁ ἱερουργὼν ἐν τῷ κατολικῷ-οὐνιτικῷ ναῷ λατίνος ἦ πιστεύει ὅτι τὰ τίμα δῶρα ἡγιασθήσαν ἤδη κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας· του, καί, κατ' ἀκολουθίαν, τοῦ μυστηρίου ὄντος ἤδη τετελεσμένου πρὸ τῆς ἐπικλήσεως, οὐδεμίαν θέσιν ἔχουν τὰ ὑπὸ τοῦ διακόνου ἐπιλεγόμενα πρὸς εὐλογίαν τῶν τιμῶν δῶρων: «εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον . . .» κ.τ.λ., εὐλογῶν δ' αὐτὰ δέχεται τὴν μεταβολὴν γενομένην δις, ἢ εὐλογῶν αὐτὰ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐκδοχὴν δέχεται τὴν μεταβολὴν μὴ γενομένην κατὰ τὸ λατινικὸν δόγμα, ὁπότε δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν.

Δὲν νομίζουσι οἱ οὐνῖται ὅτι εἶνε ἀναγκαῖα, τοῦλάχιστον εἰς τοῦτο, μία διασάφησις;

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΙΑΣ ΙΕΡΘΘΕΟΣ (Μητρόπουλος)

Παρήλθον πλέον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ἀφ' οὗ χρόνου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἐνάρετος καὶ ζηλωτῆς Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας Ἱεροθέος (Μητρόπουλος). Ὁ αἰσίδιμος κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Τρισταίνων (νῦν Μελισσόπετρα) τῆς Γορτυνίας καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας μετέβη εἰς τὴν μεγαλόνημον Ἱ. Μονὴν τοῦ Μ. Σπηλαίου, ἐνθα ἠσκήθη τὸν μοναχικὸν διαυλον ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ὁδηγίαν ἐναρέτου κληρικοῦ.

Διήκουσε τὰ μαθήματα τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον ἀπὸ τῆς μαθητείας του ἦτο τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ἢ διδασκαλία τῶν θείων διδασκαλιῶν εἰς τοὺς διψῶντας χριστιανούς. Εὐκαίρως, ἀκαίρως ἐδίδασκε τὸν θεῖον λόγον διὰ τοῦ ὁποῖου φωτίζονται αἱ ψυχαὶ καὶ ἀναγεννῶνται· ἐδίδασκεν ἡρέμα καὶ

γλυκέως ἀπὸ πεποιθήσεως καὶ θεομῆς πίστεως. Ὁ λόγος του δὲν ἦτο ἐπιδεικτικὸς καὶ πομπώδης· ἦτο ἥρεμος καὶ ἡσυχός, ὡς τὰ ὕδατα τοῦ ἡσύχου ποταμοῦ τὰ ὅποια σκορπίζονται εἰς τὰς πεδιάδας.

Ἐκ ζήλου θρησκευτικοῦ ἠκολούθησε τὸν σοφὸν καὶ εὐσεβῆ Ἀπόστολον Μακράκην μετ' ἄλλων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ δὴ τοῦ δεινοῦ ἱεροκήρυκος Ἡλία Βλαχοπούλου, ἀλλὰ ταχέως ἀπεμακρύνθη αὐτοῦ διορισθεὶς ἱεροκήρυξ ἐν Ἀκαθρανίᾳ τὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐν Ἀτικῇ.

Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ του διελαλήθησαν πανταχοῦ τῆς τότε μικρᾶς Ἑλλάδος. Τῷ δὲ 1892 προήχθη εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πατρῶν καὶ Ἡλείας χωρὶς νὰ ἐπιζητήσῃ ἢ νὰ κολακεύσῃ τοὺς τότε ἰσχυροὺς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἄρχεται ἡ ποιμαντικὴ του δράσις, ἣτις ἀναμνηστικὴ τὰς χρυσὰς σελίδας τῆς Ἱστορίας. Νυχθήμερον εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του διδάσκων, νουθετῶν, ἰδρῶν Σχολὰς καὶ προπαρασκευάζων καλοὺς ἐργάτας ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου. Συνεκέντρωσε κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, οἷς αὐτὸς διετήρει, ὡς καὶ Πνευματικοὺς ἱκανοὺς, ὡς τὸν Ἡλίαν Βλαχόπουλον, τὸν ἐπιζῶντα ἀρχιμ. Εὐσέβιον Ματθόπουλον, τὸν Σπυρίδωνα Γιαννουλέαν, τὸν Εὐγένιον Οἰκονόμου καὶ ἄλλους, οἵτινες διέτρεχον τὰς πόλεις καὶ κάμας πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἐξομολόγησιν τῶν πιστῶν. Καὶ κατέστη ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἐστία ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς· καὶ ἠκούετο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ συχνάκις· καὶ ἐδημιουργήθη θρησκευτικὴ κίνησις οἷα οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ αἰοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Ἱεροθέος ἐπεδείξατο σθένος ἀκαταδάμαστον ἐν τῷ ἐγεροθέντι Μασσονικῷ ζητήματι διὰ τῶν ἀσφαμύλων αὐτοῦ ἐγκυκλίων καὶ τῆς ὄλης δράσεως, ἐν τῇ ἐκλογῇ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, καθ' ἣν δὲν ἐκάμφθη πρὸ τῶν παρακλήσεων τῶν ἰσχυρῶν καὶ δὴ καὶ τῶν ἀπειλῶν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας Ἱεροθέος ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐκκλησ. φυσιογνωμιῶν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Ἦτο ἀδάμας. Ὁκοδόμησεν Ἀρχιεπισκοπὴν σχεδὸν ἐξ ἰδίων ἴδρυσεν θρησκευτικοὺς συλλόγους ὡς τὸν «Ἀπόστολον Ἀνδρέαν» καὶ τὴν «Ὁρθοδοξίαν» καὶ θρησκευτικὸν περιοδικὸν «Ὁ Σταυρός», κατήρτισε καὶ ἐπαιδαγόγησε πολλοὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου. Τί δύναται νὰ πράξῃ ὁ ζηλευτὸς κληρικός! «Ἀρκεὶ εἰς ἄνθρωπος, λέγει καὶ ὁ Ι. Χρυσόστομος, ζήλω Θεοῦ πεπτρωμένος, δλόκληρον διορθώσασθαι ἄξιον» (Ὁμιλ. Λ' εἰς Ἀντιοχ. § 1β').

Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἀναμνησκεται

ζωηρῶς τῆς εὐσεβείας καὶ ποιμαντικῆς τοῦ αἰοίδιμου ἐργασίας, διότι ἠτύχησε νὰ ἐργασθῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην. Αἰωνία ἔστω ἡ μνήμη τοῦ ἐξόχου καὶ ζηλευτοῦ Ἱεροάρχου Ἱεροθέου.

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ὁ «Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.»

Διανύομεν τὴν Μεγάλην τῶν τοῦ Κυρίου τιμίων Παθῶν ἐβδομάδα. Ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἀγεται, ὡς προκατήγγειλεν ἡ προφητικὴ τοῦ Ἡσαίου φωνή. Ἀλλ' ὁ Ἀμνὸς οὗτος ἦν «ἄμωμος» καὶ «ἄσπιλος», ὡς λέγει ὁ ἀπόστ. Πέτρος, «ἦρεν» ὅμως «τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» καθ' ἃ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἔγραψεν, ἵνα ἡμεῖς, κατὰ Πέτρον πάλιν, «λυτρωθῶμεν τῆς ἁμαρτίας». Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγένετο ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ἦτοι τὸ αἰώνιον θῦμα, τοῦτο δ' ὑπῆρξε τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς περὶ τοῦ Κυρίου ιδέας τῶν ἀποστόλων καὶ αὐτὸ ἐγένετο ἡ τὴν ὄψιν τῆς διδασκαλίας των. Τοῦτο δίδει τὴν ἔννοιαν τοῦ «Σωτήρος» εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Διὰ τοῦτο ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς «Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ» ἦτο ὁ ἀρχαιότερος, ἀλλ' ἅμα καὶ ὁ προσφιλέστερος καὶ συγγενέστερος τίτλος, ἐξ' ὧσιν οἱ ἄνθρωποι ἔδωκαν εἰς τὸν Σωτήρᾳ των. Καὶ διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἀποτείνονται ἐν τῇ πρὸς τὸν Κύριον δεήσει των ὡς πρὸς «Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ»: «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρος, ὁ ἄβρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς». Ὡς πρὸς Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐλκόμενοι ἀπειρίζει πρὸς αὐτὸν ἰδιαζόντως κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας σύμπασα ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπότης, καὶ ἡ κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἱεροουργομένη θυσία ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ὁμιλεῖ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου ἀπείρως περισσότερο καὶ ζωηρότερον καὶ διδασκτικώτερον παντὸς βιβλίου καὶ πάσης διδασκαλίας.

Ἐπὶ τῶν παιδίων.

Ἐμμεθα εὐτυχεῖς ὅτι ὅ,τι πολλάκις συνεστήσαμεν ἀπὸ ταύτης τῆς στήλης περὶ χρησιμοποίησεως τοῦ κινηματογράφου ὑπὲρ τῶν παιδίων ἵνα ἀποκοπῇ τὸ ρεῦμα ἐκεῖνο τοῦ παιδομαζώματος εἰς τοὺς καθημερινοὺς κινηματογράφους ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποιήθη. Δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον, συμπαθέστερον, χαριέστερον θέαμα ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς θορυβώδους συνελεύσεως τῶν μικρῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἰδικοῦ των κινηματογράφου. Καὶ πολυῶμεν νὰ τὸ εἴπωμεν: οἱ μεγαλείτεροι εὐεργέται τῆς νεολαίας εἶνε οἱ ἀποτελοῦντες τὸ σωματεῖον, τὸ ὅπολον ἐφρόντισε νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν μικρόκοσμον τὴν χαρὰν συνδεδασμένην μετ' αὐτῆς ἀναψυχῆν καὶ τὴν διδασκαλίαν. Εὐχόμεθα ἐπέκτασιν τῆς ἀξίστης προσπαθείας εἰς ὅλον τὸ κράτος.

Ἐπὶ τέλους!

Μετὰ μακρὰν περιπέτειαν ἡ κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς τὸ κλείσιμον τῶν διαβητῶν χαρτοπακτικῶν λεσχῶν, τῶν κέντρων τούτων πάσης διαφθορᾶς

χαρακτήρων και πάσης συμφορᾶς. Ἡ ἀπόφασις δὲν καταργεῖ βεβαίως τὸ πάθος τῆς χαρτοπαιξίας και τῆς κυβείας, τὸ ὅποιοιον θὰ ἐπιχειρήσῃ ἴσως νὰ εὕρῃ ἄλλας μυστικὰς διεξόδους. Ἄλλ' ἡ κατάργησις τῶν κέντρων τῶν τυχηρῶν παιγνίων τὸ μὲν ἀποκαθιστᾷ τὴν ἠθικὴν τοῦ κράτους, τὸ δὲ ἀφαίρει τὰ φανερά ἐπίσημα και εὐκόλα μέσα τῆς διαφθορᾶς, και—τὸ σπουδαιότερον, καθ' ἡμᾶς μαρτυρεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς λαϊκῆς ἐπιβολῆς, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις ἐπῆλθεν ὡς συνέπεια κατακραυγῆς και διαμαρτυρίας σὺμπαντος τοῦ λαοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἠθέλομεν τὸν λαὸν ἀγρύπνως παρακολουθοῦντὰ τὰ κοινὰ και ἐπεμβαίνοντα τελεσφόρως ὑπὲρ τοῦ κοινου καλοῦ, ὑπὲρ τῶν ἱερῶν και τῶν οσίων και τῶν ἠθικῶν παραδόσεων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν του.

Νέαι πνοαί.

Ἄνεμος θετικῆς ἠθικῆς ἐξυγιάνσεως ἤρχισεν ἀπὸ τῶν πνέων εἰς τὴν χώραν. Ἐπρεπε, φαίνεται, νὰ φθάσῃ τὸ μόλυσμα μέχρις ἀποπνιγμοῦ, διὰ νὰ προκληθῇ ἐνστικτώδης πλέον ἀντίδρασις και ἄμυνα ὑπὲρ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως ἡμῶν. Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Προνοίας καταρτίζεται, ὡς ἀνεγράφῃ, νομοσχέδιον σπριζόμενον ἐπὶ τοῦ συστήματος τοῦ «ὕγειονομικοῦ κρατισμοῦ», ὅστις, μὴ παραδεχόμενος τὴν ἄκρατον κοινωνικὴν ἐλευθερίαν μετὰ τῶν γνωστῶν ἐπικινδυνωτάτων παρεπομένων τῆς, θεμελιώδη ἔχει σκοπὸν τὴν βαθμιαίαν κατάργησιν τῶν οἰκῶν ἀνοχῆς και τὴν ὑποχρεωτικὴν θεραπείαν τῶν δυσανύμων νόσων δι' ἕκαστον πολίτην. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βασίζεται ἡ νομοθεσία πολλῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, παρόμοιον δὲ νομοθετικὸν μέτρον λαμβάνεται καθ' αὐτὰς και ἐν τῇ γαλλικῇ βουλῇ. Ὑπάρχει, λοιπόν, ἐν Ἑλλάδι ὑπουργεῖον «Προνοίας».

Ἡ γυνὴ διὰ τὴν θρησκείαν.

Κατ' αὐτὰς ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀπελύθη ἡ πρώτη πτυχιούχος τῆς Θεολογίας, ὑποστᾶσα ἐπιτυχῶς τὰς πτυχιακὰς αὐτῆς ἐξετάσεις. Τὸ γεγονός δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον. Πρῶτον, ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τοὺς παῖδας ὑπὸ γυναικός, κεκτημένης ἐπιστημονικῆν θεολογικὴν μόρφωσιν και θρησκευτικὰς πεποιθήσεις μετὰ λόγου ἔχει τὸ συγγενέστερον πρὸς τὰς παιδικὰς ψυχὰς ἐφ' ὅσον συνδυάζεται πρὸς τὸ διακρίνον τὴν γυναικείαν ἰδίαν φύσιν συναίσθημα. Δεύτερον, ἡ θεολόγος γυνὴ δύναται νὰ συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῶν θρησκευτικῶν προλήψεων και δεισδαιμονιῶν, αἵτινες λυμαίνονται τὸ γυναικεῖον ἰδίως φύλον και μεταδίδονται ἀνεξελέγκτως διὰ τῶν θηλέων ἰδίαν τέκνων εἰς ὀλόκληρον τὸν θῆλυν κόσμον τῶν ἐπιγόνων. Δύναται λοιπόν και ἀπὸ κοινωνικῆς ἐπόψεως σπουδαίως νὰ ἀποβῇ ὁ παράγων ὁ γυναικεῖος εἰς τὴν μετάδοσιν ὑγιῶν θρησκευτικῶν γνώσεων και πεποιθήσεων, ὅταν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης φωτίζεται. Σήμερον δὲ πρό παντός, ὅτε λυμαίνονται τὰς τάξεις τῶν μικρῶν μαθητῶν διάφοροι ἑτεροδιδασκαλίας τῶν ὀπαδῶν τῶν «εἰδῶλων τῆς ἐποχῆς», ἡ θεολόγος γυνὴ θὰ εἰσφέρει μετὰ τῆς καρδίας τῆς και τὰ θρησκευτικὰ

τῆς φῶτα, διὰ νὰ παρέχῃ ὑγιᾶ θalπωρὴν και γνήσιον φῶς εἰς τὰς παιδικὰς ψυχὰς.

Μαχάτωμα Γκάντη.

Εἶνε ἄξια τῆς μεγαλειτέρας ἡμῶν προσοχῆς ὅσα ἐν σειρά ἄρθρων ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «Ἑλ. Βῆματι» περὶ τοῦ ὄντος μεγάλου ἀναμορφωτοῦ τῶν Ἰνδιῶν Μαχάτωμα Γκάντη. Τυχὼν ἀρτίας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Γκάντη, ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὸ γνήσιον τοῦ Χριστιανισμοῦ πνεῦμα και φλεγόμετος ἐξ ἀγαπῆς ἀπείρου πρὸς τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἑκατομμυρίων τῶν τόσον ὑπερῶντων και εἰς στοιχειωδέστατον ἀκόμη ἀνθρωπισμὸν ὁμογενῶν του, ἀφ' ἧς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν του ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ λαοῦ του κατὰ τρῆπον πρωτοφανῆ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν. Ἀπαρτίσας ἑαυτὸν εἰς ἠθικὴν προσωπικότητα ἀπαράμυλλον ἐν τοῖς ἀνθρώποις, σῦρει ὀπισθὲν του ἑκατομμύρια Ἰνδιῶν, ἐφ' ὧν ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ ὑπερόχου του χαρακτήρος και τῆς ὑψηλῆς του ζωῆς. Τοιαύτης ἐξοχου προσωπικότητος φθέγματα και κρίσεις περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας και τῶν χριστιανικῶν λαῶν δὲν πρέπει νὰ παρέρχωνται ἀδιάφοροι. Ὁ Γκάντη φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀγνή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρεμορφώθη εἰς τὴν δύσιν, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἄρνησις τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίας Του. «Τὸ καθ' ἐμέ, λέγει, πιστεύω εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἰησοῦ ὅπως τὰ ἐννοῶ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίαν... Ὡ, ναί, εἶμαι χριστιανός!.. Δὲν ἔχω καμμίαν ὄρεξιν νὰ εἶπω αὐτὴν τὴν στιγμὴν μου διὰ τὴν Χριστιανωσύνην μόνον ἀρνητικῶς δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς θεωρουμένης σήμερον Χριστιανωσύνης εἶνε ἄρνησις τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίας... Ἡ συμπεριφορὰ εἰς τὴν Δύσιν δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν γραπτὴν ὁμολογίαν πίστεως... Μὴ ἀφίνετε τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς νὰ συγχύσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ ὅσα σιμβαίνουν εἰς τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν...». Ποία εἶνε ἡ καθ' ὅλα ὑψηλὴ του ἀντίληψις περὶ τοῦ ἀνθρώπου μαρτυροῦσι και τὰ ἀκόλουθα: «Κατέληξα ἐπίσης εἰς τὸν ἐξῆς συλλογισμόν, ὅστις ἐπιβάλλεται εἰς ἐμέ ἡμέρα τῇ ἡμέρα: ὅτι, ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν μετὰ ὅλην τὴν ταπείνωσιν τὰ περιωρισμένα ὄριά μας, δυνάμεθα νὰ φθασωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἕκαστος ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει νὰ φροντίξῃ πολὺ, μὰ πάρα πολὺ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ τὴν ψυχὴν του, διὰ τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἢ ὁποία εἶνε ἰδικὴ του. Ἐὰν ἐφροντίζαμεν διὰ τὰς καρδίας μας, διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, ἐὰν ἐτακτοποιούσαμεν τὸν οἶκόν μας, ἐὰν μετεχειρίζομεθα τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδόθη, δι' ὑψηλοτέρους σκοποὺς ἐντὸς τῶν ὀλίγων ἐτῶν τὰ ὁποία εἶνε μόνον στιγμαὶ και κάτι ὀλιγώτερον ἀπὸ στιγμαὶ μέσα εἰς τὸν ἀπειρον και αἰώνιον χρόνον, ἐὰν λοιπὸν ἐκάμναμεν καλὴν χρῆσιν τοῦ σώματος τούτου και τὸ ἐχρησιμοποιοῦσαμεν ὄχι ὡς δοχεῖον δι' ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας αἱ ὁποῖαι εὐρίσκουν δρόμον και εἰσέρχονται εἰς αὐτό, ἀλλ' ὡς γὰν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὁ Θεὸς κάθηται ἐντὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου του και λέγει: «Εἶσαι καλὸς θυρωρός· φυλάττεις καλῶς τὴν εἴσοδον», λέγω ὅτι θὰ ἐπράτωμεν τὸ καθῆκόν μας...»

Δεδικαιολογημένα ἀπορία.

Μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *urbi et orbi* διαβοηθείσης τελευταίας παπικῆς ἐγκυκλίου «περὶ τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἀληθοῦς ἐνότητος ἐν τῇ θρησκείᾳ» ὑπῆρξαν καὶ τινες, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν ὑπομονὴν νὰ προβῶσιν εἰς ἀντιβολὴν αὐτῆς πρὸς τὴν πρὸ τριακονταετίας ὑπὸ τοῦ παπα Λέοντος ΙΓ' ἀπολυθείσαν πασίγνωστον περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐγκύκλιον. Καὶ ἐκ τῆς ἀντιβολῆς ταύτης προέκυψαν τὰ ἀκόλουθα κυριώτερα ἐξαγομμένα: ὅτι, πρῶτον μὲν, ἐνῶ ἡ τοῦ Λέοντος ἐξετυπώθη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς γλώσσας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, τῆς τοῦ Πίου ΙΑ' κατέστη ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ μετάφρασις εἰς τὴν γαλλικὴν, ἐσημειώθη δὲ ὅτι μόνον ἡ ἐν τῇ ἐφημερίδι «*La Croix*» δημοσιευθεῖσα γαλλικὴ μετάφρασις «*λογίζεται ὀρθή*» ἐπισήμως. Δεύτερον δέ, ἡ μὲν πρώτη ἀπηυθύνετο «πρὸς πάντας τοὺς ἀρχόντας καὶ τοὺς λαοὺς συμπάσης τῆς οἰκουμένης», ἡ δευτέρα ἀπετείνετο μόνον «πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ πρωθιεράρχας, Ἀρχιεπισκόπους Ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς προΐσταμένους, εἰρήνην καὶ κοινωσίαν ἔχοντας μετὰ τῆς ἀποστολικῆς ἑδρας». Ἐντεῦθεν παρήχθη ἡ ὑποψία, ὅτι, καίτοι ἡ ἐγκύκλιος διενεμήθη καὶ ἔξω τοῦ θρυγοῦ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁμως φαίνεται ὡσεὶ μὴ ἐπιθυμητὴ εἰς τὸ Βατικανὸν ἡ εὐρυτάτη αὐτῆς δημοσιότης μεταξὺ τοῦ μὴ κατολικοῦ κόσμου. Τρίτον, καθ' ὃν χρόνον Λέων ὁ ΙΓ' ὑπεδείκνυεν ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ του τὰ κοινὰ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς σημεῖα, τὰ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ ἀθῆσασιν αὐτοὺς εἰς προσέγγισιν πρὸς ἀποδοχὴν τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, ὁ Πίος ΙΑ' διαδηλοῖ ἀθθεντικῶς ὅτι ἡ τῆς πίστεως ἐνότης δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς πλήρους καὶ ἀπολύτου ὑποταγῆς εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος Τέταρτον, καιτοὶ ἡ βλοσυρότης τῆς προσφάτου ἐγκυκλίου ἀφορᾷ κυρίως εἰς τοὺς ἀγγλικανοὺς καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους ἐν γενεῖ, ἐν τούτοις αἱ μομφαὶ αὐτῆς ἐνιαχοῦ διατυπῶνται εἰς τόσον αὐστηρὸν τόνον, ὥστε ἀποκομίζεται ἐντύπωσις ὅτι ὁ σύγχρονος Πάπας θεωρεῖ σχεδὸν ὡς μὴ χριστιανοὺς πάντας τοὺς μὴ κατολίκους, πρὸς τὸν τόνον ὅμως τούτου εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος αἱ ἐν Malines γνωσταὶ εἰρηνικαὶ συνομιλίαι περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν ἀγγλικανῶν καὶ κατολικῶν, ὡς ἐπ' ἴσης ἔτι μᾶλλον ἀσυμβίβαστος εἶνε καὶ ἡ ἐν Παρισίοις ἰδρυαὶς κατολικοῦ οὐνιτικοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν λειτουργίαν ἀπαγγέλλεται τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ἀνευ τοῦ Filioque, τοῦ εἰς αὐτὸ πιστεύοντος λατίνου ἱερέως ὁμολογούντος δημοσίᾳ τὴν ἀντίθετον πίστιν τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας-Κ)ως! Ταύτης τῆς θεμελιώδους ἐν διαστολήματι τριακονταετίας μεταβολῆς ἐξητήθη μετ' εὐλόγου ἐπιμονῆς ἡ ἐξήγησις.

Εἰκασίαι βάσιμοι.

Καὶ φαίνεται ὅτι αἱ διατυπωθεῖσαι πρὸς ἐξήγησιν τῆς περιέργου ταύτης μεταβολῆς εἰκασίαι δὲν εἶνε παντὴ ἀβάσιμοι. Δὲν εἶνε, δῆλον ὅτι, ἀπίθανον—εἰπον—, ὅτι αἱ συνομιλίαι τῶν Malines, ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα στενωτέρα καὶ πυκνότερα

ἐπαφὴ πρὸς ἀλλήλας τῶν μὴ κατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ἐκ τῶν ὁσημέραι ἀναπτυσσομένων ἀμοιβαίων σχέσεων ἀτόμων τε καὶ ομάδων ἐν τῷ θρησκευτικῷ κύκλῳ, καὶ ἡ ὅλη συλλήβδην μεταπολεμικὴ ἰδίᾳ παγκοσμία κίνησις περὶ τὸ μέγα θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα, ἐκλόνησαν τὴν καλὴν ἐμπιστοσύνην πλείστον εἰλικρινῶν τῆς ἀληθείας ἐκζητητῶν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε θεωρουμένην ὡς μοναδικὴν ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς ἀθθεντίαν τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος. Ἐλογίσθη ἐπ' ἴσης ὄχι ἀπίθανον, ὅτι, ἐν τῇ ὑπὸ πολλῶν εἰλικρινῶν ἀνθρώπων ἀναζητήσῃ τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς βαθείας ἐκκλησιαστικῆς καὶ θρησκευτικῆς διαιρέσεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἤχθησαν οὗτοι εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τῶν αἰτίων τούτων τῆς ἀσυμφωνίας, διασπάσεως καὶ διαστάσεως τὸ σπουδαιότερον ὑπῆρξαν αἱ ἀξιώσεις τοῦ ρωμαίου ποντίφηκος, ὧν παραλογωτέρα ἐθεωρήθη οὐχὶ ἀβασίμως ἡ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ πρωτείου τοῦ παπα ἐπὶ συμπάσης τῆς ἐν τῷ κόσμῳ Ἐκκλησίας. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, αἱ εἰκασίαι αὗται φαίνονται παρέχουσαι τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ἄλλως ἀνεξηγήτου ταύτης μεταβολῆς.

Ἐπὶ ἐνὸς ἀσεβοῦς ὑπαινιγμοῦ.

Πολιτικὴ ἐφημερίς ἠθέλησε ν' ἀνακινήσῃ ζήτημα, ὅπερ διὰ μακρῶν ἄλλοτε (τῷ 1911) συνεζητήθη εἰς τὸν Τύπον, γράφει εἰς τὸ τελευταῖον τῆς φύλλον ἡ «*Ζωή*», ζήτημα προκληθὲν καὶ προκαλούμενον πάντοτε ἐξ ὑποθέσεων ἐντελῶς ἀβασίμων καὶ ἐλατηρίων ὄχι εἰλικρινῶν, πολλὴν δὲ ἀπιστίαν μαρτυροῦντων: τὸ τῆς μεταδόσεως δῆθεν ἀθθενιῶν διὰ τῆς θείας Κοινωνίας. Καὶ παρέστησεν ἡ ἐφημερίς ὅτι ὁ ἰατρός εἰσηγητῆς τῆς Δερματολογικῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν ἄλλων μέτρων πρὸς περιστολὴν τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων ὑπέδειξεν εἰς τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Προνοίας ὅτι πρέπει «*νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἡ κατάργησις τῆς Μεταλήψεως*!» Ἐὐτυχῶς ἡ διαμαρτυρία καὶ ἡ διάψευσις τῆς ἀνιέρου ὑποθέσεως, ὅτι δύναται ἡ Μετάληψις νὰ εἶνε μέσου μεταδοτικόν, ἔρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστήμης, τῆς εἰδικῆς μάλιστα εἰς τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ μᾶς ἀπαλλάσσει τῆς ἀναίρεσεως. Ὁ εἰδικὸς διὰ τὰ νοσήματα ταῦτα ἰατρός κ. Κωστούλας, δι' ἐπιστολῆς του ἀπευθυνθείσης καὶ πρὸς τὴν «*Ζωήν*», διαμαρτύρεται κατὰ τῆς γνώμης, ἥτις ἀνυπογράφως γραφείσα παρεστάθη ὅτι ἐκφράζει καὶ τῶν συναδέλφων του τῆς ὅλης ἀφροδισιολογικῆς καὶ δερματολογικῆς ἐνώσεως τὰς γνώμας, ἐνῶ ἡ ἔνωσις «*οὐδέποτε συνεζήτησε καὶ παρεδέχθη τοιοῦτό τι*» καὶ διὰ τοῦτο ὁ κ. Κωστούλας τὴν διαψεύδει κατηγορηματικῶς. Προσθέτει ὅτι αὐτὸς μὲν «*ὡς ἐπιστήμων εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα δηλοῖ ὅτι ἡ διάδοσις τῶν ἀφροδισίων νόσων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μετὰ τὴν θρησκείαν*» καὶ ὅτι ἡ ὁλότης τῶν συναδέλφων του ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην. Πρὸς δὲ ὅτι ἡ Ἀφροδισιολογικὴ καὶ δερματολογικὴ Ἐνωσις κληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰπουργεῖου τῆς Προνοίας νὰ ὑποδείξῃ τὰ μέτρα τῆς καταπολεμήσεως τῶν μεταδοτικῶν νόσων συνεζήτησεν ἐν γενικῇ συνελεύσει, ἐξέλεξε δὲ καὶ πολυμελῆ ἐπιτροπὴν, τῆς ὁποίας ὁ κ. Κωστούλας εἶνε μέλος, ἀλλ' οὐδέποτε οὔτε εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, οὔτε ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπεστηρίχθη ποτὲ τοιαύτη

γνώμη. Τοιαῦτα γράφει ὁ κ. Κωστούλας, τοῦ ὁποίου λυπούμεθα διότι δὲν δυνάμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ὀλόκληρον τὴν ἐπιστολήν. Ἄλλ' εἶνε παράδοξον πῶς ἀναφαίνεται — ἔστω καὶ ἀνυπογράφως — μία τοιαύτη κακόπιστος καὶ ἀνόητος ὑπόθεσις, καθ' ἣν χρόνον τὰ μὲν μέσα τῆς μεταδόσεως εἶνε ἀφθονα καὶ προχειρα εἰς πλείστας καὶ καθημερινὰς ἄλλας πράξεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, οὐδέποτε δὲ διὰ μέσου τῶν αἰώνων παρουσιάσθη περίπτωσις δυναμένη ἔστω καὶ ἄπαξ ἐν μέσῳ ἑκατομμυρίων πιστῶν νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν μεταδόσεως ἀσθενείας διὰ τῆς Θείας Κοινωνίας. Τῆς μεταδόσεως ἄλλως τε ἔπρεπε θύματα συχνότατα νὰ εἶνε οἱ ἱερεῖς, οἱ κατόπιν τῆς Μεταλήψεως ὅλων τῶν πιστῶν καταλύοντες τὰ ἅγια· ἀλλ' οὐδέποτε συνέβη τοιοῦτο φαινόμενον. Ἄς μὴ ἐνδιαφέρονται λοιπὸν διὰ τοὺς Κοινωνούντας πιστοὺς, ἀλλ' ἄς στρέψουν τὰς φροντίδας τῶν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν θυμάτων τῆς ἀνηθικότητος, ἃν θέλουν πράγματι νὰ σώσουν τὰ ἀξιοθρήνητα αὐτὰ θύματα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διὰ Διατάγματος τῆς 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἀναυνεσάθη ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Βλασίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 18 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς τριμήνου ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Οἰκονόμου εἰς τὸν Ἱερέα Στυλ. Σαραντόπουλον, ἐφημέριον Πύλου τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 13 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ὁ ἐν τῷ χωρίῳ Καλαφατώνων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας κητορικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Μαρίας ὑπήχθη εἰς τὸν ἐνοριακὸν ναὸν τῆς Υ. Θ. «Ἐλεούσης» τοῦ ὡς εἴρηται χωρίου.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 18 Φεβρουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ αὐθημερὸν δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 5 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς διετοῦς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἰσοχρόνου σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Κερυνθίας Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς τὸν Ἱερομόναχον Γεννάδιον Πίτταν, ἀδελφὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Γεωργίου τῆς ὡς εἴρηται Ἱερ. Μητροπόλεως Κορινθίας.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 18 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν

τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 103 π. ἔτ. ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῶν δύο ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Παροναξίας Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς τὸν Μοναχὸν Στέφανον Νικητόπουλον, ἀδελφὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βελανιδιάς, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 18 Φεβρουαρίου δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐκαρτίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐνὸς ἔτους ἀργίας ἐπιβληθείσης ποινῆς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως εἰς τὸν Ἱερέα Ἰωάννην Ἀνδριτσόπουλον ἐφημέριον Λῶτι τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 21 Φεβρουαρίου καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 22 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως, ἡ Ἱερὰ Μονὴ «Μυρτιάς» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀκαρνανίας ἀποσπασθεῖσα τῆς Ἱερ. Μονῆς Παντοκράτορος, τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως, ἀποτελεῖ αὐτοτελὴ καὶ ἀνεξάρτητον Μονήν, ὑπαγομένην οὕτω εἰς τὰς περὶ διατηρουμένων Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Νόμου διατάξεις.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 2 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 27 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 23 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἐξωκκλήσιον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς — Γιαννάδων — τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας ὑπήχθη εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ χωρίου Ἀπαλίστρα, τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως.

— Διὰ Διατάγματος τῆ 31 Ἰανουαρίου ἐν. ἔτ. ἐκδοθέντος καὶ τῆ 18 Φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταχωρισθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 30 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 102 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου Κερκύρας ἐπιβληθεῖσα ποινὴ τῆς τριμήνου ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μετ' ἰσοχρόνου στερησεως τῶν ἐκ τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ δικαιωμάτων εἰς τὸν Ἱερέα Παῦλον Οἰκονομόπουλον ἐφημέριον Πελικονάδων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας.

— Διὰ Διατάγματος ἀπὸ 7 Μαρτίου ἐν. ἔτ. δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καλοῦνται οἱ Σεβ. Μητροπολίται Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Τιμόθεος, Ἄρτης Σπυρίδων, Φθιώτιδος Ἰάκωβος, Τρίκκης καὶ Σταγῶν Πολύκαρπος, Γυθείου καὶ Οἰτύλου Διονύσιος, Ἀργολίδος Ἱερόθεος, ἵνα συναρχόμενοι ἐν Ἀθῆναις καὶ ἐντὸς τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαΐου ἐν. ἔτ. ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν συγκροτήσῃ μετὰ τῶν Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον πρὸς Ἀναθεώρησιν τῆς δίκης τοῦ εἰς καθάρισιν καταδικασθέντος ἱερέως Νικολάου Λούμη. Ὑπὸ τῆς Δ. Ἱερᾶς Συνόδου ὠρίσθη ἡ συγ-

κρότησις τοῦ Ἀναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου διὰ τὴν 30 Μαΐου.

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 30 Μαρτίου ἐν. ἔ. πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῶν Νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἔγραψε τὰ ἑξῆς: Ὡς γνωστόν, ἐκ σεισμοῦ καταστρεπτικοῦ ἔλαθον τελευταίως σοβαρῶς τὰ Ἱερά Προσκυνήματα τῆς Παλαιστίνης. Τινὰ μὲν τούτων καιρίως ἐβλάβησαν, ἕτερα δὲ εἰς ἐρείπια μετεβλήθησαν. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων στερεῖται τῶν οἰκονομικῶν μέσων τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν, ἀπαιτεῖται δὲ δαπάνη τεσσαράκοντα περίπου χιλιάδων λιρῶν Ἀγγλίας. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ὥρισε τὴν περιφορὰν δίσκου ἐν τοῖς ναοῖς κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην ἢ τὴν Μ. Παρασκευὴν τῆς προσεχοῦς Μ. Ἑβδομάδος. Τοῦτο γνωρίζοντες πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῶν νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος παρακαλοῦμεν αὐτοὺς ὅπως, ἐὰν ἐγκρίνωσι, διατάξωσι τὴν ἐν τοῖς ναοῖς τῶν Ἐπαρχιῶν αὐτῶν περιφορὰν δίσκου κατὰ τὰς ἀνωτέρω ἢ κατ' ἄλλας ἡμέρας ἵνα γενικευθῇ ὁ ἔρανος τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων καὶ καταστῆ δυνατὸν νὰ συλλεγῇ σημαντικὸν ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἐπισκευῆς καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν.

— Πρόεδρος μὲλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐξελέγη ὁ γηραιὸς Καθηγητὴς κ. Ζήκος Ρώσης, τακτικὸν δὲ μέλος ὁ Καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος Δουβουνιώτης. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν τούτου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, γενομένην τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας, ἀνέλυσε τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ὁποίου, ὡς εἶπε, κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν ἢ εἴσοδος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν συμπύπτει μὲ τὴν 25ετηρίδα τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως. Ὁ κ. Δουβουνιώτης κατόπιν, ἀφοῦ ἠὲχαρίστησε τοὺς ἀναδείξαντας αὐτὸν ἀκαδημαϊκὸν διὰ τῆς ψήφου των, ὠμίλησε περὶ τῶν ἀνεκδότων κατηγήσεων τοῦ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἀκμάσαντος μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου. Αἱ κατηγήσεις αὐταὶ ἢ κατηχητικοὶ λόγοι, ἀπαγγελθέντες πιθανῶς εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Ἀκροπόλεως περιέχουν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ σπουδαιότητας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐν τέλει συνέστησεν ὅπως ἡ Ἀκαδημία ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν κατηγήσεων τούτων καὶ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ αἰοδίδμου Σ. Λάμπρου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ Κ)ΠΟΛΕΩΣ

Ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν καὶ πλέον διατελέσας διδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς ἱστορικῶν ἐκκλησιαστικῶν μελετῶν μοσχονήσιος κ. Εὐστράτιος Ι. Δράκος, καίπερ βεβαρημένος ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρατος, ἀλλ' ὅμως διαμείνας ἐπ' ἐσχάτων ἐπὶ ἐξάμηνον ἐν Ἀγίῳ Ὄρει συνέγραψε μελέτημα ἱστορικὸν «Οἱ Ἁγιορεῖται τοῦ 19^{ου} αἰῶνος καὶ πέραν», ἐν ᾧ ἐβιογράφησε τοὺς ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωφελείᾳ διαπρέψαντας ἁγιορεῖτας. Ὁ εἰρημένος λόγιος ἀναδιφῶν τὰ χειρό-

γραφα τῆς ἱεράς μονῆς Ἐσφιγμένου, εὔρε καὶ «Μαγεντίνου μητροπολίτου Μυτιλήνης ἐξήγησιν εἰς τὴν περὶ Λογικῆς ἐρμηνείαν τοῦ Ἀριστοτέλους».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνεγράψαμεν, διεξήγοντο ἐν Ρουμανίᾳ ζωηραὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νέου νόμου διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεδιώκετο ὁ τελικὸς διακανονισμὸς τῶν σχέσεων τοῦ κράτους μετὰ τῶν διαφόρων θρησκευτῶν. Αἱ συζητήσεις ἐστρέφοντο ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 45 τοῦ ἀφορῶντος τὰ κτήματα τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων εἰς περιπτώσιν καθ' ἣν μέλος μίᾳ τῶν κοινοτήτων τούτων ἤθελε μεταστῆ εἰς ἕτερον δόγμα. Οἱ ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι ἠξίουσαν ὅπως τὰ τοιαῦτα ἐνοριακὰ κτήματα κατανεμηθῶν συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, ἐνῶ οἱ καθολικοὶ ὑπεστήριξαν τὴν ἀκραιότητα τῶν κτημάτων φοβούμενοι μήπως οἱ καθολικοὶ Τρανσυλβανίας μεταστῶσι πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν καθολικῶν, τὸ σχετικὸν ἄρθρον ἐτροποποιήθη καὶ τὸ νομοσχέδιον κατετέθη τὸ παρελθὸν Σάββατον εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ ἐψηφίσθη διὰ ψήφων 148 ἔναντι 140. Ἐν τῷ λόγῳ του ὁ κ. Βιντίλα Βρατιάνο, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς συνάψεως κοινκορδάτου μετὰ τοῦ Βατικανοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκανονίζοντο αἱ σχέσεις τοῦ ρουμανικοῦ κράτους μετὰ τοῦ βατικανοῦ κατόπιν ἐπταετῶν ἀγῶνων καὶ συζητήσεων. Κατόπιν τῆς ψηφίσεως τοῦ νόμου ὑπὸ τῆς γερουσίας οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι καὶ μητροπολίται ἐγκατέλειψαν τὴν γερουσίαν εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας, ὃ δὲ μητροπολίτης Τρανσυλβανίας ἀνέγνωσε ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ὀρθόδοξος κληρὸς διαμαρτύρεται κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἥτις παρείδε τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδοξίας καὶ διὰ τοῦ νόμου καταφέρει ἰσχυρὸν πλήγμα ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐκ τῶν ἱεραρχῶν γερουσιαστῶν παρέμεινεν εἰς τὴν γερουσίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς διαμαρτυρίας μόνον ὁ τοποτηρητὴς τοῦ πατριαρχείου μητροπολίτης Μολδαβίας. Οὕτω ἡ κυβερνήσις περιῆλθεν εἰς διάστασιν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐδημιουργήθη θρησκευτικὴ κρίσις ἐπιδεινούσα τὴν θέσιν τῆς κυβερνήσεως. Ἡ κυβερνήσις προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς ἱεράρχας νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν γερουσίαν ὑποσχομένη ἀναθεώρησιν καὶ τροποποίησιν τοῦ νόμου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀρχιμ. Καλλίστου Μηλιαρά, Οἱ ἅγιοι Τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Τομ. Α'. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Νέας Σιών»). Ἐν Ἱεροσολύμοις 1928. - Μετὰ σύντομον πρόλογον διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς τὴν ἱστορίαν τῶν προσκυνημάτων ἐν ἐπὶ καταστάσει (σελ. 527) ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν μέχρι τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως τῆς Παλαιστίνης Ἐπιδιώκων δὲ δι' ἱστορικῆς μεθόδου ἀσφαλεστάτης καὶ βεβαίας νὰ καταδείξῃ τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπὶ τῶν Προσκυνημάτων, ἐμφανίζει αὐτὸ δι' ἀναντιρρήτων καὶ πλουσίως μεμαρτυρημένων γεγονότων ἀείποτε κυριαρχοῦν ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος. Ὅθεν τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελοῦν σπουδαιότατην συμβολὴν εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ ἀπεδεικνύον τὰ δίκαια τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους ἐπὶ τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων εἶναι ἄξιον πάσης προσοχῆς.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προκηρύσσει διαγωνισμόν πρὸς συγγραφήν ἱστορικῆς ἐπιστημονικῆς πραγματείας «περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου».

Ἡ πραγματεία δεόν νὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ δώδεκα τοῦλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων καὶ νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον μέχρι τῆς 1 Ἀπριλίου 1929.

Τὰ χειρόγραφα δεόν νὰ ὦσιν ἀνυπόγραφα, νὰ φέρωσιν ἐν ἐπικεφαλίδι ὀρθόν τι καὶ ἀριθμὸν οἷον δῆποτε πολυψήφιον καὶ νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ ἐνσφραγίστου φακέλλου, φέροντος ἐντὸς τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως καὶ ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ ὀρθὸν ἐπιγεγραμμένον μετὰ τοῦ αὐτοῦ πολυψηφίου ἀριθμοῦ.

Τὰ ὑποβληθησόμενα ἔργα θὰ κρίνῃ εἰδικῆ ἐξ ἐπιστημόνων Ἐπιτροπῆ ὀρισθησομένη ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ἐπιτυχέστερου ἔργου θὰ δοθῇ βραβεῖον ἐκ τριάνοντα καὶ ἑξ χιλιάδων (ἀριθ. 36000) δραχμῶν, τὸ δὲ σύγγραμμα θὰ θεωρηθῇ κτῆμα τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ θὰ ἐκδοθῇ μερίμνη αὐτῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Μαρτίου 1928.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Πρόεδρος.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς Σταγιάδων δηλοποιεῖ ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐνεργηθησομένην ἐν Καλαμάρκῃ καὶ εἰς τὸν συνήθη τῶν Δημοπρασιῶν τόπον τὴν 1ην, 11ην καὶ 18ην Ἀπριλίου 1928 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10 12 π. μ. ἢ ἐκποίησις 30 ἀμῶν καὶ 30 ἐριφίων ἀριγεννήτων τῆς ἀνω Ἱεράς Μονῆς ὑπὸ τοῦς ὄρους καὶ ὑποχρεώσεις τῆς ταυταριθμοῦ διακηρύξεως ὧν γνῶσιν δύνανται νὰ λάβωσιν οἱ βουλόμενοι πρὸ πάσης πλειοδοσίας Ἐν τῇ Ι. Μονῇ Σταγιάδων 20]3]28

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθεται πρὸς ἐκποίησιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ὕλοτομίας πρὸς ἐξαγωγήν 1) 14 κριάρια ἐξ ὧν τὰ δέκα μιλύρια, δύο σρέφα, ἐν γουτσιάδι καὶ ἐν παλαιόν, 2] ὀκτώ ζυγούρια ἄρρενα, 3) δέκα προβατίνες καὶ 4) εἴκοσι ἀμνοὶ ἄρρενες τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς συμφώνως τοῖς ὄροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 36 ἐ. ἑ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 9ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυῶς τῇ 26 Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθεται πρὸς μίσθωσιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ὕλοτομίας πρὸς ἐξαγωγήν 150 κυβικῶν μέτρων ξυλείας ἐκ δρυὸς καὶ 200 κυβικῶν μέτρων ξυλείας ἐξ ὄξυας ἐκ τοῦ δάσου «Κορομηλιά-Καραβίδα» τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς συμφώνως τοῖς ὄροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 22 ἐ. ἑ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς, εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος, ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ. ἑ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυῶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς προκηρύσσει ὅτι ἐκτίθεται πρὸς μίσθωσιν διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ὕλοτομίας πρὸς κατασκευὴν 202 χιλιάδων καὶ 500 ὀκάδων ξυλανθράκων ἐκ δρυὸς καὶ διακοσίων χιλιάδων ὀκάδων ξυλανθράκων ἐξ ὄξυας ἐκ τοῦ δάσου Κορομηλιά τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς συμφώνως τοῖς ὄροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 21, ἐ. ἑ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι καὶ ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ. ἑ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Παλαιοκαρυῶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 1928

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν προκηρύττει ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν τετραετοῦς ἐνοικιάσεως καλλιέργειας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μονῆς Ἐλαιῶνος αὐτῆς, ἰδιοκτησίας τῆς αὐτῆς Μονῆς ἀποτελουμένου ἐν ὅλῳ ἐξ ἐλαιῶν τετραχιλίων διακοσίων 4200 διαφόρων ἡλικιῶν. Ἡ Δημοπρασία ἐνεργηθήσεται τὴν 29 Ἀπριλίου 1928 ἡμέραν Κυριακὴν, καὶ ὥραν 10-12 π. μ. ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Σερρῶν, ἐνώπιον τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Μονῆς καὶ τοῦ Συμβολαιογράφου κ. Κων. Τριανταφυλλοπούλου. Οἱ ὄροι τῆς δημοπρασίας εἰσὶ καταθετέμενοι ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως. Ἐν Σερραῖς τῇ 28ῃ Μαρτίου 1928 Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον.

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱεράς Μονῆς Σηπλίου διακηρύττει ὅτι δοθείσης μεζήονος προσφοράς ἐπαναλαμβάνεται διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας 1ον) Ἡ ἐκποίησις τοῦ ἐν τῷ χορῷ Φιλίᾳ εὑρισκομένου ἰσομήλου τῆς Μονῆς καὶ 2ον) Ἡ ἐνοικίασις τοῦ θερινοῦ λιβαδίου τῆς Μονῆς «Κροῦ καλῆ» διὰ τὰς θερινὰς περιόδους. Ἡ δημοπρασία ἔσται τελικῆ, καὶ ἐνεργηθήσεται ἐν Γρεβενοῖς τὴν 1ην Ἀπριλίου ἐ. ἑ. ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐν τῷ συνήθει τόπῳ τῶν δημοπρασιῶν, ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Γρεβενῶν κ. Χρήστου Ἀκτσελῆ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Γρεβενῶν. Οἱ ὄροι συγγραφῆς ὑποχρεώσεων εὑρίσκονται παρὰ τοῦ Συμβολαιογράφου κ. Χρήστου Ἀκτσελῆ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Μονῆς, ἔνθα οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν. Ἐν Ἱ. Μονῇ Σηπλίου τῇ 8 Μαρτίου 1928.

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱεράς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς προκηρύσσει ὅτι: Ἐκτίθεται διὰ πλειοδοτικῆς δημοπρασίας ἢ κατασκευῆ ἀσβεστοκαμίνου ἐξ 11 χιλιάδων ὀκάδων ἀβέστου εἰς τὴν θέσιν «Διά» τῆς κτηματικῆς περιφέρειας τῆς Μονῆς Παλαιοκαρυῶς συμφώνως τοῖς ὄροις τῆς ὑπ' ἀριθ. 23 ἐ. ἑ. διακηρύξεως τῆς Μονῆς, εὑρισκομένης ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ Κοινοτικῷ Καταστήματι Ἐλασσῶνος, ἔνθα οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται προσερχόμενοι νὰ λάβωσι γνῶσιν αὐτῆς. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Ἐλασσῶνι ἐν τῷ συνήθει τῶν δημοπρασιῶν τόπῳ τὴν 2αν Ἀπριλίου ἐ. ἑ. ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐλασσῶνος Π. Γαρδίκη ἢ τοῦ νομίμου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς. Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Παλαιοκαρυῶς τῇ 20ῃ Μαρτίου 19 8.

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱεράς Μονῆς Ἀγ. Κων. τίνου Λοκρίδος διακηρύττει ὅτι: Ἐκτίθεται εἰς ἐπαναληπτικὴν πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκποίησεως τοῦ Α' οἰκοπέδου τῆς Μονῆς κείμενον Β. Δ. αὐτῆς ἐκτάσεως 1.200 τ. μέτρων ἐνεργηθησομένην τὴν 7ην Ἀπριλίου ἐ. ἑ. ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 10—12 π. μ. ἐν Ἀταλάκῃ καὶ ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀποστόλου Ντέβα καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς ματαιωθείσης τῆς διὰ τὴν 17ην Μαρτίου ἐ. ἑ. ὀρισθείσης, διακοπίσεως τῆς συγγινορίας Ἀγ. Κων. τίνου—Ἀταλάντης ἐκ τοῦ πλημμυρισαντος ποταμοῦ. Οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν τῶν ὄρων ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Μονῆς. Ἐν Ἀγ. Κων. τίνῳ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1928.

Τύποις «Φοῖνικος» ὁδὸς Σταδίου 44. Ἀθήναι